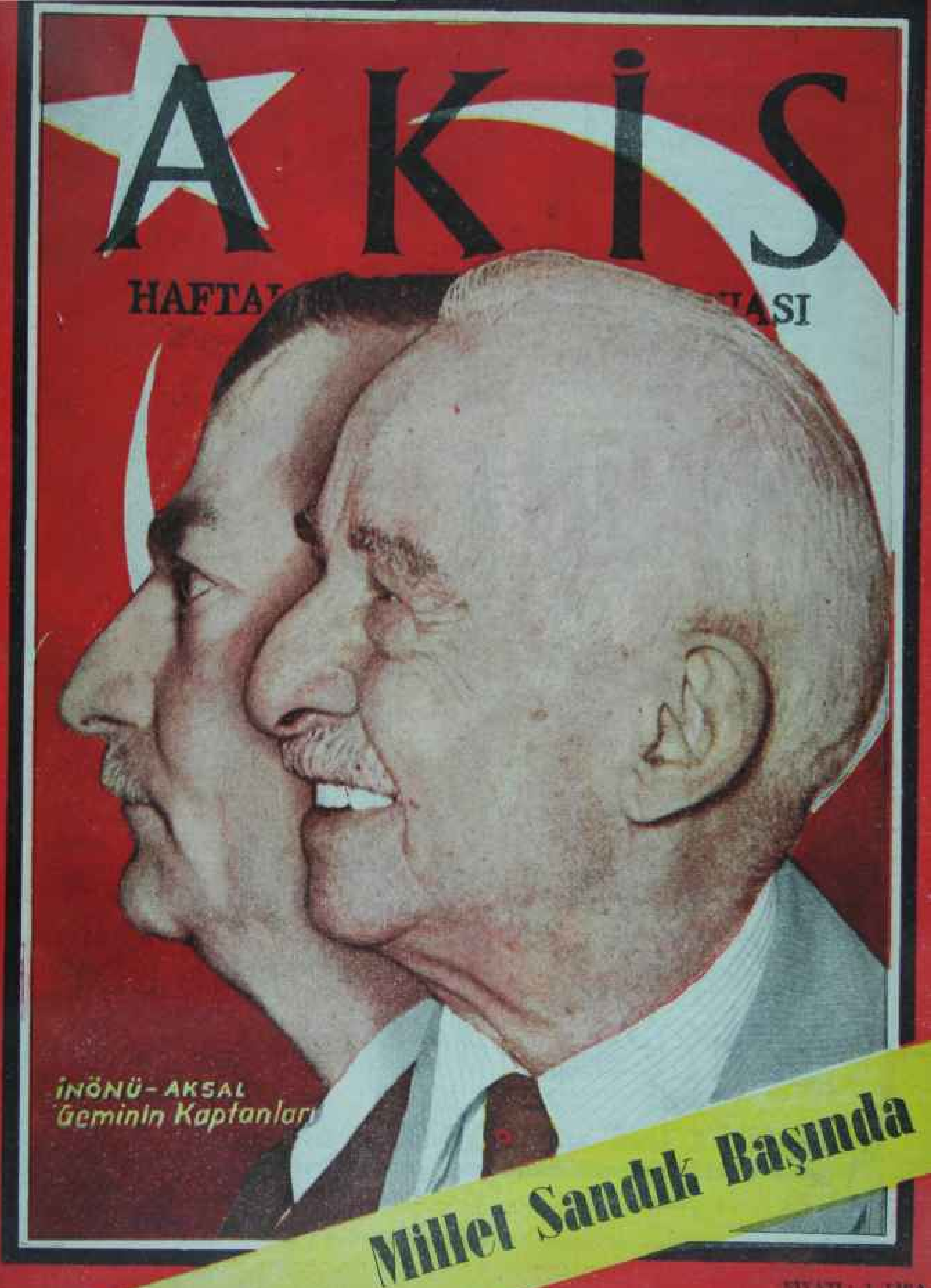

FİYATI : 1 LİRA

ŞİDDETLİ
BAŞ
AĞRILARINA
KARŞI
GRİPİN
başarı ile kullanılır!
BAŞ ve DİŞ
NEZLE
GRİP
GRİPİN
KİNİNLİ
GRİPİN
GRİPİN
4-29
GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 8, Cilt: XXII, Sayı: 381

Yazı İşleri

Rüzgârlı Sokak No: 15

Tel: 11 89 98 — 10 61 96

P. K. 582 Ankara

*

İdare:

Rüzgârlı Sokak No: 15

Rüzgârlı Matbaa

Tel: 11 52 21

*

Başyazar

Metin Toker

*

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve Müessese Müdürü

Mübin TOKER

*

Yazı İşlerini fiilen idare eden Mesul Yazıişleri Müdürü

Kurtul *ALTUĞ*

*

Karikatür:

TURHAN

*

Fotoğraf:

Hüseyin EZER

Associated Press

Türk Haberler Ajansı

*

Klişe.

Doğan Klişe

Bu mecmua Basın Ahlâk yasasına aymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları:

3 aylık (12 nüsha) : 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) : 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlan şartları:

Santimi: 20 lira

' 3 renkli arka kapak: 1.500 TL.

İlân İsleri:

Telefon: 115221

Dizildiği yer:

Rüzgârlı Matbaa

Basıldığı yer:

Güneş Matbaacılık T.A.Ş.

FİYATI: 1 LİRA

Basıldığı tarih: 15.10.1961

Sapak resmimiz

İnönü - Aksal

Devlet adamları

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Bu mecmuanın her sayısı şevkle, neşeyle, gayretle hazırlanır. Fakat, 27 Mayıs ihtilâlinden bu yana ikinci defadır ki bir sayı hazırlanırken böylesine coşkun bir hava AKİS idarehanesine hâkim oldu. İlk- defasında hazırlanan, üzerinde Menderesin bir çaprazla iptal edilmiş resmi bulunan AKİS idi. İhtilâlin bütün tafsilâtını veren o sayının 150 bin nüshasından şimdi elde bir teki mevcut değildir. Bugün çıkardan, 15 Ekimin ilk hikâyesini anlatan ve yeni açılan devre ait ilk. haberleri veren AKİS'tir. AKİS'in çok basılan bu sayısının da, daima saklanmak üzere kitaplıklardaki yerini alacağı hususunda bir şüphe mevcut değildir.

Ancak, bizim şevkimizi, neşemizi ve gayretimizi arttıran başka şeydir. 27 Mayıs, bu mecmuanın daima emin olduğa bir hâdisenin gerçekleştiği tarihtir. En karanlık günlerde, pek çok kimse ümidini kaybetmişken, karamsarlık ruhlara en ziyade hâkimken bu mecmuada bir tek kişi bir 27 Mayıs m mutlaka gelip çatacağından şüphe etmemiş ve AKİS herkesi buna inandırmaya bütün gücüyle çalışmıştır. Zira Türk milletinin, mensubu olmakla gerçekten şeref duyduğumuz bu topluluğun hiç bir asil tarafı bulunmayan, en aşağılık cinsinden bir diktatörlük idaresi altonda kalmaya tahammül etmeyeceği o kadar açıktı ki değişik bir ihtimal bahis konusu bile değildi.

15 Ekim, AKİS'in başka bir dâvasının tahakkuk ettiği gündür. İhtilâlden bu yana, bir seçimin yapılıp yapılmayacağını pek çok kimse hakikaten merak etmiştir. Daha İhtilâlin akabinde, bu milletin kendini demokratik rejimle idareye muktedir olamayacağı gibi bir geri fikri, sözüm ona en Heri etiketler altonda piyasaya sürmeye çalışanlar çıkmıştır. O istikamette bir edebiyat revaç dahi bulmuş ve adına "Çağdaş Uygarlık Seviyesine Erişme Savaşı" diye cakalı adlar dahi takılan kampanyalar yürütülmeye çalışılmıştır. Bu mecmua, Türk milletine yapılan böyle bühtanlara sâdece cephe almakla kalmamış, Türkiyede bir seçim yapmamaya hiç kimsenin gücü yetmeyeceği hususunda sarsılmaz kanaat muhafaza etmiştir. Bunun aksini düşünenlerin Türk milletini, Türk Silahlı Kuvvetlerini, Milli Birlik Komitesini ve memleketin sağlam kuvvetlerini hiç tanımamış oldukları bugün sabit hale gelmiştir. Türlü mâniler atlatıldıkdan, güçlükler yenildikten, başka düşünceler bertaraf edildikten sonra dün Türk milleti büyük bir vekar, olgunluk ve sükûnet içinde sandık başına gitmiş ve dört yıl için kendine bir iktidarı bizzat seçmiştir. 27 Mayıstan sonra 15 Ekime kavuşmamız kadar hiç bir şey AKİS'i sevindirmemiş, ona gurur ve iftihar vermemiştir. Bu gurur ve iftihar, Türk milleti gibi bir millete mensup olmanın neticesidir.

Şu satırların yazıldığı sırada, hatta bu satırlar okunurken seçimlerin neticesi alınmış olmayacaktır. Fakat 27 Mayıs ve 15 Ekim hâdiseleri yanında bu neticelerin istikameti, ikinci derecede bir meseledir. Bu iki hâdiseyi başarmayı bilmiş milletin, gerekli sağduyuyu gösteremeyeceğini sanmak, hele bu sağduyunun mutlaka gösterileceğine inanmamak nasıl kabil olabilir? Oyları kim alırsa alsın, bu milletin, memleketin nasıl bir idareyle yürütülmesini arzuladığı münakaşa kabul etmez şekilde belirmiştir. İktidar, hangi parti rozetini taşırsa taşısın, bu gerçeği görmezlikten, bilmezlikten gelemeyecektir.

AKİS bu hafta, en emin kaynaklardan edindiği bilgiyle bir C. H. P. iktidarı mukadder olduğu takdirde önümüzdeki günler hadiselerin nasıl gelişeceğini "C. H. P." başlığı altonda anlatmaktadır. Aynı yazıda, başka ihtimallerin tahakkuka halinde neler olacağı da bir bir nakledilmektedir. Alâka uyandırıcı başka bir yazı, iktidarı devredenlerin şu anda ne yaptıklarım bildiren "M. B. K." yazısıdır. Onda ve onu takip eden "Hükümet" başlıklı yazıda okuyucularımız, memleketin unutamayacağı Ur idareciler takımının nasıl huzur içinde bulunduğuna öğreneceklerdir.

Memleketin yeni bir devreye girdiği şu anda, AKİS sizler için hem en iyi, hem hâdiselerden en malûmatlı arkadaş olmakta devam edecek, doğru teşhisleriyle ve peşin, taraflı hükümlerden uzak tutumuyla halkoyuna istikamet gösterme vazifesini başarmaya candan çalışacaktır.

Saygılarımızla AKİS

ACUNER Ekrem

ATAKLI Mucip

AKSOYOĞLU Refet

ÇELEBİ Emanullah

ERSÜ **Vehbi**

GÜBSOYTRAK Suphi

KARAVELİOĞLU Kâmil

KUYTAK Fikret

KÖKSAL Osman

GÜRSEL Cemal

KÜÇÜK Sami

KAPLAN Kadri

KARAMAN Suphi

MADANOĞLU Cemal

OKAN Sezai

ÖZKAYA Şükran

ÖZDİLEK Fahri

ÖZGÜNEŞ Mehmet

ÖZGÜR Selâhattin

TUNÇKANAT Haydar

ULAY Sıtkı

YILDIZ Ahmet

YURDAKULER Muzaffer

Şükranımız Ebedidir

Mümkün olmayan, Türk tarihinde bir defa daha mümkün hale gelmiş bulunuyor. Bir askeri idare milletini sükûnetle, vekar içinde seçim sandığı başına götürmüş ve en ufak müdahalede bulunmaksızın milli iradenin tecellisini sağlamıştır.

Elinde kudret tutanların, bir memleketin iki paralık itibarı ve dermanı kalmamış iktidarını devirip yerini almaları işten değildir. Ama ilk gün çizilen hedeften, gayeden bir milimetre dahi ayrılmamak, o yol üzerindeki bütün engelleri teker teker kaldırmak ve dünyanın en tatlı şeyi olduğu hususunda zerrece şüphe bulunmayan kudreti gönül rızasıyla gerçek sahibine devretmek emsaline rastlanmayan bir davranıştır. Günler gelip geçecek ve pek çok şey unutulacaktır. Asla unutulmayacaklar arasında 26 Mayısı 27 Mayısa bağlayan gece saat üç ile altı arasındaki harekât, askeri darbelerin tarihine bir başarılı ve mahir operasyon olarak yazılacaktır. 13 Kasım sabahı girişilen temizlik, junta idarelerinde iyilerin kötüleri tasfiyesine bir misal teşkil edecektir. Ama 15 Ekim, eşsiz bir vatanseverlik örneği diye kalplerde yaşayacak ve onun kahramanlarına bu milletin şükranı ve hayranlığı ebedi kalacaktır. ihtilâlciler her devirde ve çok şart altında çıkabilir. Çıkmayan, milletine kendini hiç bir karşılık beklemeden adamış ve demokratik rejimin faziletinin hâla tartışıldığı bir toplum içinde bu idare tarzına inancını sözüyle değil, davranışıyla göstermiş vatan evlatlarıdır.

Bir gün Türk parlamentosunun önüne dikilecek 28 heykel, milletce duyulan bu hislerin bir nişanesini teşkil edecektir.

METİN TOKER

Cilt: XXII, Sayı: 381

A K İ S

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

16 EKİM 1961

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Yeni ufuklar

Şu satırların okunduğu sırada, Türkiye ve Türk toplumu bir dönemeci daha dönmüş olacaktır. Dünyanın hayretten açılmış gözleri önünde olduğumuz bir gerçektir. Bizi hiç tanımıyanlar, bu milletin diktatörlük gibi aşağılık bir idareye asla tahammül etmeyeceğini anlamamışlar, o idare fiske darbesiyle devrilince şaşırmışlardır. Ama tesellilerini "Askerî idare gitmez" fetvasında bulmuşlar, 27 Mayısı bir serbest, demokratik seçimin takip edeceğine asla ihtimal vermemişlerdir. Bugün, yeniden yanılmış olduklarının parlak delili karşısındadırlar.

İtiraf etmek lazımdır ki, karamsar düşünceler sadece yabancıların malı olmamıştır. Geride bıraktığımız yıllar ve aylar boyunca Türk toplumunun silkinemeyeceğine, hürriyet rejimine geçemeyeceğine, hiç bir şeyin düzene giremeyeceğine inananlar aramızdan da çok çıkmıştır. İktidarı alanların bunu bırakmama adetleri, hadiselere doğru teşhis koymayı geciktirmiş, zorlaştırmıştır. Şimdi, bütün o endişeler gerimizde kalmış bulunuyor. Türk toplumu, evvelâ 37 Mayısı, sonra 15 Ekimi gerçekleştirmek suretiyle hayatiyetini canlılığını göstermiştir.

Bu demek değildir ki, dönemeci döndüğümüz şu sırada önümüzde açılan yeni ufuklar hiç bulut taşımamaktadır. Bu bulutlar karamsarları gene korkutacak, yeni yeni şüpheler doğuracak, son zamanlarda, pek sık görülen edebiyatın devamına yol açacaktır. Ama geçmiş güçlükleri yenmede bu toplumun, bu milletin gösterdiği başarının ve meharetin hatırlanması böyle hislerin ve telkinlerin tesirini çok azaltacaktır.

Milletlerin hayatının, hele bizim gibi milletlerin hayatının bir asfalt yol üzerinde ilerlemekten başka şey olduğu bir kere kabul edilirse müşkiller gözde büyütülmez ve kolay, ucuz feryatlar daha dikkatli yükseltilir. Oyların sandıklara girmiş olduğu, fakat nasıl çıkacağının henüz bilinmediği şu sırada bir endişe konusunun da o olduğu muhakkaktır. Fakat Türk seçmeninin bir defa daha sağduyusunu kulandığını sanmak, ümit etmek için pek çok sebep vardır. Önümüzdeki günler neticeler açıklandığında, herkesin yeniden bir derin oh çekmesi kuvvetle muhtemeldir.

Milletin sandık başına şevkle, neşe ve huzur içinde, sükûnetle koşmuş olması teminatların en büyüğüdür. Bu teminatın ışığı altında karamsarlık değil iyimserlik günün parolam olmalıdır ve tabii güçlüklerin elbirliğiyle yenilmesi için bu lâzımdır.

İyi geçmişten biz hiç ders almazsak, yabancıları olgunluğumuza nasıl inandırabiliriz ki?

Bayrakla süslü oy sandığı
İçine ne girdiyse, o çıkacak

Seçimler

Sandık başında

Ankaranın o güzel ve güneşli sonbahar sabahında, İsmet İnönü, neşeyle el çırpan bir kalabalığın arasında Ayten sokaktaki evine döndüğünde saat henüz 10 idi. Kapıdan içeri girdiğinde ilk sözü:

"— Çok iyi! Çok iyi!" oldu.

Sonra, memnunluğunun sebebini izah etti:

"— Sandık başındakiler, sabahtan bu yana iştirakin gayet yüksek olduğunu söylediler. Anlaşılıyor ki, vatandaş vazife başındadır.."

İktidarın 1 numaralı adayının, belki de bütün seçmenlerin en sâkini, heyecansızı ve rahatı olduğu daha sabahın erken saatinde belli oldu. Erken kalktı, mûtad traş faslım tamamladı, hafif bir kahvaltı etti. Gün, kendisi için bir sürpriz hazırlıyordu. ama bunun politikayla bir ilgisi yoktu. Oğlu Ömer İnönü ve güzel eşi Ankaraya geliyorlardı. Bir kaç günlerini babalarıyla birlikte geçireceklerdi. Belki de bu yüzden, İnönünün evinde 15 Ekim günü en az söz konusu olan şey seçimler ve politika oldu.

Saat 9.30'da, Ayten sokaktaki, artık ziyadesiyle meşhur olmuş evin önünde ekseriyetini gazetecilerin ve fotoğrafçıların teşkil ettiği bir kalabalık birikmişti, İnönü, yanında vefakâr eşi bulunduğu halde çıktı. Etrafı derhal sarıldı. İnönülerin neşeli bir halleri vardı. Ailenin reisi eşinin koluna girdi, gazetecilerin nükteleri arasında sokağın başına kadar ilerledi. Fakat dikkatli İnönü, seçmen kartlarını yanlarına almamış olduklarını hatırladı. Gerçi yanındakiler onsuz da oy kullanılabileceğini söylediler ama, İnönü gülerek bunları reddetti.

"—Yoo! Her şey tamam olmalı.."

İnönüler eve döndüler, seçmen kartlarını ceplerine yerleştirdikten sonra, yeniden sandığın yolunu tuttular.

İnönü ailesinin sandığı, Bahçelievlerdeki okulun içindeydi. İnönü tasa yolda, gazetecilerin suallerini hep gülerek karşıladı. Bir tanesi. İnönüden, şimdiye kadar kaç defa oy kul» lanmış olduğunu sordu. İnönü bir kahkaha attı:

"— Hesabı yok ki.. En ufağından en büyüğüne, her seçimde oyumu dalma kullanmışımdır."

İnönüler, hücreye girdiklerinde, ceplerinden çıkardıkları oylan zarflara koydular ve hayırlı olması temennisiyle sandığa attılar.

Seçim vazifesi bittiğinde, İnonüler için tabii hayat başladı. Elbette ki kapının ve telefonun zili gün boyunca durmadan çaldı. Ama içerde, belki de seçim neticelerini en az merak eden bir aile, iktidara gelmekle gitmek arasında hiç bir farkın bulunmadığını görmenin tecrübesi içinde huzurun ve sükûnun keyfini çıkarmakla meşguldü.

Her tarafta canlılık

Fakat 15 Ekim günü, yurttaki heyecan tansiyonu Ayten sokaktaki tansiyonda yüksek oldu. Her tarafta vatandaş, oyunu erken kullanması için Yüksek Seçim Kurulu tarafından yapılmış ikaza kulak vermişti.

O yüzdendir ki, sandıkların açılmasıyla birlikte kuyruklar peydah oldu. Hava heyecanlıydı. Ama bir sükûnet, huzur ve rahat her tarafta göze çarptı.

Ankara gazetecileri için, oyu alâka uyandıran tek seçmen İktidarın 1 numaralı adayı değildi. Başta Devlet Başkanı Cemal Gürsel olmak üzere, iktidarın bugünkü sahipleri ve onların yanında Ekrem Alicanla eksantrik Bölükbaşı da dikkatle tâkip edildi. Aksal, komşusu İnönüyle aynı sandıkta oy kullandı.

Başkan geliyor

Saat 10.15'i gösteriyordu ki, plakasız, şâhâne Cadillac Çankaya sırtlarında görüldü. Devlet ve Hükümet Başkanı Orgeneral Cemal Gürselin arabasını geriden iki otomobil takip etmekteydi. Başkanın Cadillac'ı, Köşk ile 27 numaralı seçim sandığının bulunduğu Osman Köksal pavyonuna uzanan yolu süratle katetti. Birden seçim sandığının bulunduğu yerin civarında bir kaynaşma oldu. Gazeteciler, foto muhabirleri harekete geçtiler ve Başkanı karşılamak üzere boş arsanın yanında uzanan asfalta doğru ilerlediler. Cadillac yolun kenarında park etmişti. Babacan Orgeneral, hiç bir yardıma ihtiyaç duymadan, Yâveri Tank Binbaşısı Kadri Erkekin açtığı kapıdan yavaşça indi ve sağ elinde tuttuğu kahverengi bastonuna dayanarak, karşıdan gelenlere mütebessim bir ifade ile baktı. Yürümeğe başladığında gazetecilerden müteşekkil bir çember içinde idi. Başkanın yanında oğlu, gerisinde doktoru Reşat Yaşat bulunmaktaydı. İhtilalin başı, gazetecilere gülerek baktı, sonra:

"— Gazeteci arkadaşlar mı? Her yerde buluşuyoruz" dedi.

Birden ciddileşerek ilave etti:

"— Ama, bu son buluşmamız herhalde."

Bir genç muhabir dayanamadı vs ileri atılarak, Başkana hitaben:

"— Ama, biz sizi bırakmayız ki... Siz bizim gene sevgilimiz kalırsınız" dedi.

Bir başkası ise:

"— Belli olmaz... Gene Hükümet Başkam olarak konuşabilirsiniz" dedi.

Başkan güldü ve muhabirin halasım şöyle düzeltti:

"— Yâni Devlet Başkanı mı demek istiyorsun?"

Ardından da:

"— O başka, o başka" diye ekledi.

Gazeteciler ve İhtilâlin başı ilerlemeğe başladılar. Gürsel son mühim vazifesini eda edecek, 15 Ekim seçimlerinde oyunu kullanacaktı. Osman Köksal Pavyonu adı verilen barakaya gelindiğinde, Başkanın önü, Çankayalı kadın seçmenler tarafından kesildi. Gürsel bir hanıma elini verirken, sordu:

"— Sıra yok mu? Siz oyunuzu kullandınız mı?" .

Kadın seçmen son derece heyecanlı bir şekilde cevap verdi:

"— Biz kullandık Paşam. Sizi bekliyorduk."

Gürsel gülümsedi ve Yâveri Kadri Erkekin gösterdiği yoldan ilerlemeğe devam etti. Barakanın kapısından içeriye girmek hayli güç oluyordu. Gazeteciler ve bir o kadar da meraklı, küçük barakayı istilâ etmişlerdi. Yol açıldı ve Başkan içeriye girdi. Sol tarafta bulunan bir küçük oda seçim sandığı için ayrılmıştı. Gürsel evvelâ Sandık Kurulundan Senato seçimlerinde kullanılacak yeşil zarfı aldı ve sol tarafta bulunan hücreye doğru ilerledi. İçeriye girdi. Yâveri arkasında idi. Orada bulunan oy pusulalarından birini aldı ve zarfın içine koyarak yapıştırması için yâverine uzattı. Binbaşı Erkek zarfı kapattı ve Gürsele verdi. Bu defa Gürsel sandıkların bulunduğu kısma giderek üzerinde senato yazılı sandığın önünde durdu.

Gözyaşları

Oy verme muamelesini bitirdikten sonra Başkan ve beraberindekiler tekrar dışarıya çıktılar. Gazeteciler bir kere daha Başkanın etrafını almışlardı. Başkan güldü, mânalı mânalı başını salladı:

"— Kime oy verdim, değil mi?" diye sordu ve beklemeden, cevabını ağır ağır vermeğe başladı:

"— Dört partiye de oy verdim..."

Etrafındakiler şaşırdılar. Kadın seçmen dayanamadı ve:

"— Ama olmaz ki Paşam, Seçim Kanununa aykırı" dedi.

Başkan bir kere daha güldü, sonra:

"— Bir partiye ümidimi verdim, bir partiye sempatimi verdim" dedi

Sözünün burasında sesi boğuklaştı, gözleri nemlendi ve:

"— Birisine ıstıraplarımı, diğerine de aklı selim temennilerimi verdim" diyerek sözlerini bağladı.

Etrafındakilerle birlikte yürümeğe başladı. Yeniden neşesi yerine gelmişti. Henüz yarım olan Çankaya okul inşaatını gezmeği arzuladı. Gazeteciler ve Gürsel okul inşaatım gezerek işçilerle sohbet ettiler. Daha sonra plâkasız Cadillac'a doğru gülümseyerek giden Başkan otomobilin kapısında bir an durakladı:

"— Bana başka bir soracağınız var mı?" dedi.

Bir gazeteci atıldı:

"— Türk milletine seçim gününde bir sözünüz olmıyacak mı?"

General, elini Cadillac'ın arka çamurluğuna dayadı, başkente uzun uzun baktı, hafifçe gözlerini kısarak:

"— Var, söyleyeceklerim var. Millete değil, onları idare edeceklere..." dedi.

Bir iki saniye daha düşündükten sonra:

"— Milleti idare edeceklerin geçmişten ders almalarını temenni ederim. Onların bu milleti huzura kavuşturmalarını ve bunun için çalışmalarını isterim. Milletle beraber idarecilerin en büyük vazifesi budur" diye konuştu ve Cadillac'a girdi.

Bir kaç saniye sonra da otomobil hareket etti.

Şen gelenler

Ayni saatlerde Saraçoğlu Mahallesinde bir başka sandık başında M.B.K. üyeleri oylarını kullanıyorlardı. Namık Kemal İlkokulunun içinde bulunan sandığa ilk oy atanlar M.B.K. üyeleri Haydar Tunçkanat ve eşi ile Suphi Karaman ve eşi oldular. Her iki Komite üyesi de son derece neşeliydiler. Onları diğerleri tâkip etti.

Gazeteciler, bu sırada Y.T.P. Genel Başkanı Ekrem Alican ve A.P. Genel Başkam Gümüşpalayı aradılar. Alican İstanbuldaydı ve öğleden sonra uçakla Başkente gelip, oyunu kullanacakıtı. Gümüşpala ise, kayıtlı olduğu seçim bölgesi olan İzmire oy kulanmak üzere hareket etmişti.

C.H.P.

Dümenin başında

(Kapaktaki Politikacılar)

Son derece şişman, son derece esmer ve son derece sevimli adam oniki yıl önceki hatırayı bahiskonusu ettiğinde İsmet İnönü ciddi ve ağır bir eda içinde başım salladı:

"— Sanki, ben tam tersini söylemişim.." dedi.

Hadise, bitirdiğimiz haftanın sonlarında bir gün İzmirde yeni, lüks ve hepsinden daha mühimi, hem son derece temiz, hem de gayet intizamlı Kısmet Otelinin 412 numaralı odasında geçiyordu. Heyecanlı ve görülmemiş bir karşılama töreninden sonra C. H. P. Başkam, odanın yeşil renkli, geniş bir koltuğunda oturuyordu. Yanındaki, Dr. Lebit Yurdoğlu idi. İnönü, birazdan miting meydanında, halka karşı yapacağı konuşmanın metnini partisinin "İzmir Mütehassısı"na vermişti ve onun fikrini alıyordu.

Dr. Lebit Yurdoğlu C. H. P. nin gecekondu ve göçmen konularındaki müstakbel tutumunun İzmirde hülasa edilmesindeki faydayı belirttikten sonra konuşmanın dostluk ve kardeşlik temalarını işleyen kısımlarına geçti. Hatırlattığı hâdise şu idi: 1949'da İsmet İnönü, Egeye gene gelmişti. O zaman Cumhurbaşkanı idi. İzmiri, bütün kazalarıyla dolaşmıştı. Her yerde vatandaşlarına şunu tavsiye etmişti: "Aman, dostluk ve kardeşlik havası içinde bulununuz. Siyasi inançlarınızı, düşmanlık haline getirmeyiniz."

Odada bulunan, C.H.P. nin Dr. Lebit Yurdoğlu Parti Meclisine girdikten sonra İzmir il başkam olan Hasan Adanır o tarihlerde kendisinin de bir C.H.P. bucak başkanı bulunduğunu söyledi:

"— Biz, D.P. başkanıyla yanyana duruyorduk. Bize, birbirimizle iyi geçinip geçinmediğimizi sordunuz Müsbet cevap alınca da, memnunluğunuzu ifade ettiniz. Her yerde idare âmirlerine tarafsız davranmaları' emrini veriyor, onlara devlet ile partilerin ayrı şeyler olduğunu söylüyordunuz."

İsmet İnönü, kat'i karar vermiş insanların azimli edasıyla:

"— Milletin oyları bizi iktidara getirirse, işte bunu yapacağız. Gerçek bir dostluk ve kardeşlik havası tek kurtuluş çaresidir" dedi.

C.H.P. Genel Başkanı, İzmirdeki o konuşmadan tam 24 saat sonra İstanbulda "İhtilaf Körükleyicileri"nın azlıkta olduğunu söylüyor ve seçim arefesinde memleket havasının, bu azlığın gayretlerinin boşa çıktığım ispat ettiğini bildiriyordu

İktidara giderken

İnönünün, bitirdiğimiz haftanın son iki gününde İzmir ve İstanbula yaptığı seyahat bir nevi "1961 Seçim Kampanyasının neticesini alma" seyahati oldu. Büyük kütlelerin harekete geçmediği bu kampanya, İzmirde ve İstanbulda büyük kütlelerin C. H.P. Genel Başkanına sevgi göstermek üzere harekete geçmeleriyle kapandı. Hadiseye, gene İnönü İstanbulda doğru teşhis koydu: Koparılan bunca gürültü, atılan bu kadar nara arasında C. H. P. nin hislerine hâkim

İstanbulda yağmur altında İsmet İnönüyü dinleyen muazzam **kalabalık**

kalmasını, tahriklere kapılmamış bulunmasını vatandaş takdir etmiş ve huzuru memlekete ancak onun getirebileceği hususundaki inancını kuvvetlendirmişti. Haftanın sonunda İsmet İnönü, İstanbuldan başkente dönerken C. H. P. nin en fazla sayıda milletvekili çıkaracak parti olacağı hususunda hiç kimsenin en ufak tereddüdü kalmamış bulunuyordu. Bu sayının, Senatodaki yerlerin dörtte üçü civarında olacağı, Milletvekilleri Meclisindeki yerlerin ise yarısını aşacağı kuvvetli bir ihtimal halinde yüreklerdeydi. Buna rağmen C. H. P. Genel Başkanı, trenin hareketinden bâr kaç saat önce kendisini Taşlıktaki evinde ziyaret eden biri ingiliz, öteki alman iki gazetecinin suallerine karşı şahsen ne yapacağı hususunda bir karar vermemiş bulunduğunu tekrarladı.

"— Bir tek kararım vardı: Partimin başında seçimlere girmek! Şimdi yaptığım odur. İktidarı kazandığımız takdirde ne yapacağım hususunda, o zaman karar vereceğim."

Yabancı gazetecilerin öğrenmek istedikleri, İnönunün bir C. H. P. iktidarı içinde Cumhurbaşkanı mı, yoksa Başbakan mı olacağıydı. Fakat iktidarın 1 numaralı adayının, 14 Eylül günü Türkiye Radyolarından partisinin konuşma saatinde milletine hitap ederken kullandığı üslûbu görenler İsmet İnönunün memleket hizmetindeki son görevinin ne olacağı hususunda bir fikir edinme imkânını buldular.

İnönü Ankara garında karşılanıyor

Yuvaya dönüş

Yarın için niyetler

Milletvekilleri Meclisi ve Senatodan müteşekkil Türkiye Büyük Millet Meclisi, seçim neticelerinin Yüksek Seçim Kurulu tarafından ilânını tâkip eden beşinci gün, yeni Meclis binasında hiç bir dâvete lüzum olmaksızın ve en yaşlı milletvekilinin başkanlığında toplanacaktır. Bu, bir Anayasa hükmüdür. Yüksek Seçim Kurulunun tahmini, neticelerin seçimi t&kip eden beşinci gün, resmen ilân olunabileceği merkezindedir. O takdirde, Türkiye Büyük Millet Meclisi ilk toplantısını seçimlerden on gün sonra, 25 Ekim günü yapacaktır. Neticelerin ilânında bir gecikme veya öne alınma 25 Ekim gününe eklenecek veya ondan çıkartılacaktır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk toplantısı, eski iktidarın yeni iktidara bir devr-i teslim töreni mahiyetinde olacaktır.

Celse, en yaşlı milletvekili tarafından açılacaktır. En yaşlı milletvekilinin 1884 doğumlu İsmet İnönü olması büyük bir ihtimaldir. Temsilciler Meclisi, hatırlarda olduğu üzere, Yusuf Kemal Tengirşenk tarafından açılmıştı. Tengirşenk bu defa Senato adayıdır. Celsenin açılmasıyla birlikte M. B. K. nin ve Temsilciler Meclisinin hükmi şahsiyetleri sona erecektir. En yaşlı üyenin açış konuşmasından sonra Meclisin senatör ve milletvekili üyeleri sırayla yemin edeceklerdir. Toplantıda herkes hazır bulunduğu takdirde Senatonun seçimle gelmiş 150 üyesi, M. B. K. nden intikal eden 23 daimi üyesi ve Milletvekilleri Meclisinin 450 Üyesi geniş salonun sıralarında oturacaklardır.

O gün Cemal Gürselin bir konuşma yapması kuvvetle muhtemeldir. Cemal Gürsel toplantı günü, Devlet Başkanlığı sıfatını muhafaza edecektir. Bu bakımdan, o sıfatla Meclise hitap etmesi kabildir. Cemal Gürselin Devlet Başkanlığı vazifesi ertesi gün, Türkiye Büyük Millet Meclisi yeniden toplanıp yeni Cumhurbaşkanım seçtiğinde sona erecektir. Yedi sene için seçilecek yeni Cumhurbaşkanının yemininden sonra, Cemal Gürsel senatör olarak and içecektir.

İlk günkü toplantıda, yemini takiben Senatonun ve Milletvekilleri Meclisinin Başkanlık Divanları seçilecektir. Başkanlıklar için parti gruplarının aday. göstermelerini Anayasa yasak etmektedir. Fakat Başkanların şahsiyetleri,* elbette ki başkanlık edecekleri heyetlerin teşekkül tarzıyla alâkalı olacaktır. Senato Başkanlığı için. Kurucu Meclisin çok başarılı başkam Kâzım Orbayın ittifak veya büyük ekseriyet sağlaması hiç kimseyi şaşırtmayacaktır. Milletvekilleri Meclisinin başkanlığına kimin getirileceği ise, henüz meçhuldür ve seçimlerin neticesine bağlıdır. Bu, iki sebepten böyledir. Evvelâ, Meclise kimlerin gireceği meçhuldür, ondan sonra, Meclisteki kuvvet müvazenesinin nasıl olacağı bilinmemektedir. Bilinen, iki Divanda da, iktidar ve muhalefet gruplarına mensup Başkanvekillerinin mutlaka bulunacağıdır.

İsmet İnönü, bitirdiğimiz haftanın sonlarında, bu konu görüşülürken 1950 öncesinin az bilinen bir hâdisesini nakletti:

"— Ben, 12 Temmuz beyannamesinden sonra, Mecliste iktidar partisinden sonra en kalabalık Grupun başkanına. Muhalefet Lideri sıfatıyla devletin resmi bir otomobilinin tahsisini istedim. Resmi otomobil, elbette bir sembol olacaktı. Bu, devlet içinde Muhalefet Liderinin bir yeri olduğunu gösterecekti. Hep bilinir, İngilterede Muhalefet Liderinin resmi tahsisatı vardır. Böyle bir usul konduktan sonra, Muhalefet Liderinin protokoldeki mevkileri dahi, şahsi münasebetlerle alakalı bir husus olmaktan çıkar. Hele Muhalefet, Liderini listeden silme hevesi, tamamiyle kaybolur."

İnönü esefle içini çekti ve devam etti:

"— Fakat. D. P. liderleri, bunun kendi aleyhlerinde bir istismar vesilesi olacağını belirterek teklifi reddettiler. İhtimal ki hem, koparılan muvazaa gürültülerinden çekiniyorlardı, hem de iktidara gelmelerini başka çeşit bir politika gütmekle kabil görüyorlardı. Ama, önümüzdeki hayat devresi içinde bu usulün tatbiki mutlaka fayda verecektir."

1946-50 devresi içinde D.P., Meclis Başkanlık Divanında bir Başkanvekilliğinin kendisine verilmesi teklifini de aynı sebepten reddetmiş ve iktidarla bir iştirak halinde görülmemeyi, ihtilafları ayakta tutmayı tercih etmiştir.

Cumhurbaşkanlığı

Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk toplantısı sona erdikten sonra, partilerin Milletvekilleri Meclisi ve Senato Grupları müşterek birer toplantı yapacaklardır. Bu toplantılarda Gruplar kendi Başkanlık Divanlarını seçecekleri gibi bir başka ve mühim meseleyi karara bağlayacaklardır. Anayasa gereğince Türkiye Büyük Millet Meclisinin ertesi günkü toplantısında yapılacak Cumhurbaşkanı seçimi için partiler aday gösterebilecekre Cumhurbaşkanı üçte iki ekseriyetle seçilecek, ilk iki turda bu sağlanmadığı takdirde salt çoğunlukla yetinilecektir. Meclis 623 kişiden teşekkül edeceğine, göre, salt çoğunluk 312'dir. C. H. P. nin 150 senatörlüğün 100 tanesini alması kuvvetle muhtemel olduğuna ve M. B. K. nden gelen üyelerin temayülü C. H. P. adayını destekleme yönünde bulunduğuna göre sâdece 189 milletvekilinin o istikamette oy kullanması Cumhurbaşkanı seçimlerini neticelendirecektir. C. H. P. nin her iki Mecliste daha fazla iskemleye sahip olması beklendiğine göre Cumhurbaşkanlığına İsmet İnönünün seçilmesini sürpriz saymamak lâzımdır.

Meclisin teşekkülü o tarzda olmaz da, A. P. ve Y. T. P. müştereken daha yüksek sayı tuttururlarsa Cemal Gürselin adaylığının bahis konusu edilmesi ve C. H. P. nin de, kendisi aday göstermeyip o istikamette gitmesi bir zaruri hal çâresi olarak düşünülebilir. Öyle bir kuvvet müvazenesi belirdiği takdirde, Gürsel Başkanlığı kabul edecektir. Fakat bunun haricinde, İhtilâlin başı adaylık düşünmemektedir. Mamafih, Meclisin o tarz teşekkülü pek, ama pek az muhtemeldir. Her halde muhakkak olan, İnönü ve Gürsel alternatiflerinden hiç birine sâdece C. K. M. P. nin iltifat etmeyeceğidir. C. K. M. P. Cumhurbaşkanı seçiminde müstenkif kalmayı tercih edecektir.

C. H. P. Genel Başkanı İnönü İzmirde halka hitap ediyor

Kalbe işleyen ses

terdir. Adaylar, Grupların o akşamki toplantısında tesbit edilecektir.

C. H. P. nin Cumhurbaşkanı adayı, İsmet İnönüdür. A. P. nin Cumhurbaşkanı adayı olarak Ali Fuat Başgil düşünülmektedir. Y. T. P. Cemal Gürsel üzerinde kararlıdır. C. K. M. P. Osman Bölükbaşının arzusuna göre hareket edecektir. Ancak bu isimler, partiler Meclise, ekseriyeti alarak olmasa bile birer varlık olarak girdikleri takdirde ortaya atılacaktır. Y. T. P. ile C. K. M. P. bu sansa malik olmadıklarından, onlar daha ziyade bir anlaşma çalışmasında rol oynayabileceklerdir. O bakımdan, müstakil birer adayla ortaya çıkmaları bahis konusu değildir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin teşekkül tarzı itibariyle, en şanslı aday İsmet İnönüdür. Anayasaya gö-

Başbakanlık görevi

Cumhurbaşkanı, kabinenin kurulması için evvelâ Mecliste temsil edilen partilerin en kalabalık üyeye sahip olanının liderine teklifte bulunacaktır. Hâdiselerin beklenen tarzda cereyanıyla İsmet İnönü Cumhurbaşkanı olduğu takdirde partisinin Genel Başkanlığından o an istifa edecek ve Devlet Başkanlığı görevi boyunca hiç bir partinin iç işine karışmayacaktır, İsmet İnönü, kabineyi kurma vazifesini İsmail Rüştü Aksala verecektir.

İsmail Rüştü Aksal, belki de bütün milletvekili adayları içinde kendisine Başbakanlık görevi verilmediği takdirde en büyük memnunluğu duyacak insandır. Fakat hâdiseler memleketi öyle bir noktaya getirmiştir ki Aksalın bundan kaçınması ne kabildir, ne de hizmet anlayışıyla telif edilebilecek bir husustur. Zaten gerek arkadaşları, gerekse siyaset hayatımızı hislerden ziyade objektif açıdan görenler Aksalı vazife kabulü hususunda ikna etmeye niyetli, kararlıdırlar. Zira herkesin bildiği gerçek şudur: Aksal, ideal bir Başbakan adayıdır.

Anayasa, sâdece Başbakanın Meclis içinden seçilmesi zaruretini derpiş etmektedir. Bakanlar, dışardan seçilebilecektir. Aksal, İnönü tarafından vazifelendirildiğinde kabinesini kurmak için derhal temaslara geçecektir.

Kabinenin teşekkül tarzı bakımından bugünden söylenecek her söz, bir spekülasyondur. Kabinenin, bırakınız üyeleri, veçhesi dahi şu anda tamamile meşhuldür ve tek bir kul bilgi sahibi değildir. Zira her şey, Mecliste partilerin temsil nisbetleriyle alâkalıdır.

muhtemel kombinezonlar

Bir C. H. P. linin, ilk olarak kabine kurmakla görevlendirileceği aşağı yukarı muhakkaktır. Zira partiler arasında en yüksek üye miktarım -tek başına ekseriyet alamaması halinde dahi- C. H. P. nin çıkaracağı en tabii ihtimaldir. Bu ve diğer ihtimallere göre, parlamentoda çeşitli kombinezonlar bahis konusu olacaktır.

1 — C. H. P. rahat bir ekseriyet sağlarsa : Bu, Milletvekilleri Meclisinde 300 civarında milletvekili demektir. O takdirde, bir koalisyon yapılmaksızın Aksalın başkanlığında bir C. H. P. hükümeti kurulacaktır. Böyle bir hükümet, Mecliste, bilhassa Y. T. P. ve A. P. nin mutedil ucuyla da sıkı istişarede bulunacaktır.

2 — C.H.P. küçük bir ekseriyet sağlarsa : Bu, milletvekilleri Meclisinde 225 ile 250 arası milletvekili demektir. Bu takdirde, C. H. P. memleketi idare etmek için bir koalisyona gitmeye mecbur değildir. Demokrasilerde, sağlam partilerle ve normal şartlar altında pek ufak ekseriyetlerle

memleketler gül gibi idare olunabilmektedir. İngiltere, bunun pek çok ve başarılı misallerini vermiştir. Nitekim C. H. P. de, nihayet şartlar gerektirirse, koalisyonsuz kabinesini kurup mekanizmayı işletebilir.

Ancak, C.H.P. nin ufak bir ekseriyet sağlaması ve 230, hatta 240 milletvekili çıkarması takdirinde C. H. P. içindeki temayül hükümete dana sağlam bir destek sağlama istikametindedir. Ufak bir Y. T. P. Grubu, bu vazifeyi görebilecektir. Zira, kafa yapısı bakımından C. H. P. ye en yakın lider takımı, Y. T. P. içindedir. Bunun yanında, A. P. nin Gümüşpala etrafındaki bir grubu da memleket menfaatlerini ön plâna alma istidadını ciddi şekilde göstermektedir. Böyle bir durumda Bölükbaşının adamlarıyla A. P. içindeki "Başgil Hizbi" adı verilebilecek bir grup elele gürültücü muhalefetlerin örneğini sunacaklardır. Ama bunların tesirlerinin fazla olmasına imkân yoktur. Hele bir kısa zamanın sonunda, kuvvetlerini büsbütün kaybedeceklerdir. Tabii onlara, C. H. P. içinde olacak ve C. H. P. nin idareci takımı karşısında bulunacak, buna ait hazırlıklarını da şimdiden yapan bir "İkili Takım"ın katılması beklenebilir. Fakat buna ait temizlik, o takdirde kolaylıkla yapılabilir ve, rejimin de, C. H. P. nin de sıhhatine halel gelmez.

S — C. H. P. en çok temsilciyi çıkarmakla beraber, tek başına ekseriyeti alamazsa: Bu, 200 civarında milletvekili demektir. O takdirde *Ak*sal temaslarını, ciddi bir koalisyon için ve mecburiyet tahtında diğer partilerle yapacaktır. Böyle bir koalisyonda yeri olmayacak parti, C. K. M. P. dir. Bölükbaşıyla her hangi bir kimsenin ciddi her hangi bir anlaşmaya varmasının, hatta konuşmasının imkânsız bulunduğu artık açık şekilde ortaya çıkmıştır. C. K. M. P. çıkartabileceği milletvekilleriyle bir garip kutup halinde kalacak, muhtemelen de devrenin sonunda ufalanıp eriyecektir.

Bu ihtimalde ya C. H. P. li bir iktidar olabilir, ya da C. H. P. aradan çekilir ve A. P. li bir Başbakanın başkanlığında bir A.P. -Y.T.P. hükümeti kurulur. O takdirde Aksal, kabineyi kuramayacağım Cumhurbaşkanına bildirir, Cumhurbaşkanı Mecliste C. H. P. den sonra en yüksel: sayıda temsilciyle temsil edilecek partinin -A. P.- liderine hükümet kurma görevini verir.

Böyle bir koalisyonun memleket iyi idare etme ihtimali, tabii pek zayıftır ve karışıklıkların, huzursuzlukların sebebini teşkil edebilir. Ancak bir A.P.- Y. T. P. çoğunluğunun Mecliste bulunabileceği uzak ihtimaldir.

Bu üç esaslı ihtimalin dışında bir takım "Fantezi İhtimaller" elbette ki hukuken yok değildir. Meselâ diğer üç partiden biri tek başına ekseriyet sağlar, yahut A. P. müfritleriyle Bölükbaşıcılar yanyana kalabalık bir heyet teşkil ederler, C. H. P. 400 milletvekili çıkarır. Bunlar, mürekkep sarfım dahi lüzumsuz kılacak ve "Merihliler dünyayı bassa ne yaparız?" tarzında cilvelerdir ki tahakkukları halinde hâdiselerin seyri belli olacaktır. Hiç bir parti, şu satırların yazıldığı sırada kendini böyle hayallere ciddiyetle bırakmamaktadır.

Mekanizmanın işlemesi

En kuvvetli ihtimal olan bir Aksal Hükümeti, bir kaç gün içinde kurulabilecektir. Bu hükümette, parlamento dışından alınacak ve sahalarında başarılı icraat ümidi veren kabiliyetler, teknisyenler az olmayacaktır. Bir endişenin, "Hep aynı tipler, yahu!" dedirtme olduğu hususunda, C. H. P. içinde bilgi vardır. İsmail Rüştü Aksalın titizliğini, kolay beğenmeme huyunu, müşkülpesentliğini ve nihayet kabine konusunda İnönüden göreceği yardım ve desteği bilenler Aksal kabinesinin memlekette hayal kırıklığı -yaratmayacağı hususunda ümitlidirler. Şu anda, bir tek Bakan ismi söylemek dahi, gökteki yıldızların adedi hakkında palavra sıkmaktan farksızdır. Zira ne İnönünün, ne Aksalın aklında bir tek isim yokken isim imali sâdece mucizedir. Tabii, muhtemel adaylar tahmini kabildir. Ancak böyle bir tahmin ciddi olmayacaktır. Haber şudur; Hiç bir Bakanlık için hiç bir isim henüz geminin kaptanları tarafından düşünül» memektedir.

Partilerin Meclisteki temsil nisbetleri hükümet kurmayı rahatlaştırdığı takdirde, ilk kabinenin 28 Skimden önce ilâm, hatta itimat alması muhtemeldir. Bütün gayretler, 29 Ekim 1961 bayramını Türk milletinin milli iradeden çıkmış bir Cumhurbaşkanı, bir Meclis ve bir Hükümetle kutlamasını sağlamaktır. Bayramın sonunda mekanizma şu topraklar üzerinde şu millete refah ve saadet vermek üzere çalışmaya başlayacaktır.

C. H. P. içinde gelişmeler

İsmet İnönünün Cumhurbaşkanlığına seçilmesiyle, C. H. P. Genel Başkanlığı boşalacaktır. Bu görevi, C. H. P. tüzüğüne göre bir vekil yeni Kurultaya kadar deruhte edecektir. Bütün demokratik memleketlerde olduğu gibi, Başbakan iktidar partisinin lideri olacaktır. Ancak, C. H. P. içinde bir "Centilmenler Anlaşması" şeklinde varılan karar, Hükümete mensup şahsiyetlerin parti mekanizması içinde yer atmamasıdır. D. P. iktidarı süresinde Bakanların aynı zamanda Genel İdare Kurulu üyeleri olmaları hem çok tenkide uğramış, hem de son derece kötü sonuçlar doğurmuş ve rejimi dejenere etmiştir. Bu bakımdan, Kurultay bir Genel Başkan, bir Genel Sekreter, bir Parti Meclisini yeniden seçecek ve Başbakan olacak Genel Başkanın şahsında Parti ile Hükümet tek ilişiği bulacaktır. Hükümette vazife alacak Parti Meclisi üyelerinin oradan istifaları hususunda parti içinde ciddi arzu vardır. Memleket umumi efkârının

İsmet İnönü İzmirde halkı selamlıyor

Sevgiye sevgi

İnönü İstanbullulara hitap ediyor
Akıl için tarik birdir

da o yolda tazyik yapacağı şüphesizdir. Genel Sekretere gelince o, par* tinin idari kısmını tedvir edecektir. Genel Sekreter, İngiliz partilerinde Genel Başkanların gördükleri pasif rolü görecektir. Bilindiği gibi İngiliz partilerinin lideri Başbakandır, fakat bir de Genel Başkan sıfatı taşıyan şahıs iç mekanizmanın başındadır.

Mamafih, demokratik hayat içinde C. H. P. nin bir iktidar partisi olarak alacağı şekil, en kısa zamanda toplanacak Kurultay tarafından tesbit edilecektir. Bu toplantı için hayaller ve ümitler şüphesiz gene kabaracaktır ama sağduyunun bir defa daha belirmesi ve bugünkü idareci takımın vaziyete hakim kalması aşağı yukarı muhakkaktır.

M.B.K.

Üniformalar çıkarken

Bitirdiğimiz haftanın sonlarında bir gün, birbuçuk yıldan beri memleketin bilinen soyadlarından birini taşıyan genç bir hanım, karşısındaki gazetecinin meraklı bakışlarını sükûnetle karşıladı, sonra:

"— Koyun can derdinde, kasap et derdinde.." dedi.

Güldü ve ilâve etti:

"— Komite üyelerinin hanımları da, ev derdinde !"

Bu sözlerin konuşulduğu sırada memlekette seçim kampanyan bütün hızıyla devam edip sonuna yaklaşıyor, liderler birbirlerine atıp tutuyor, kütleler heyecan içinde meydanlarda birikiyor ve her evde, her köşede, yolda, vapurda, otobüste müstakbel iktidar üzerine tahminler yapılıyordu.

Bu satırların okunulmasından on gün sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisi ilk toplantısını yapmak üzere en yaşlı milletvekili tarafından açıldığında Milli Birlik Komitesi hukuken tarihe karışacak ve Milli Birlik Komitesi üyeliği sıfatı 23 insanın üzerinden kalkacaktır. Gerçi 23 ihtilâlci kurmay, aynı an Türkiye Cumhuriyeti Senatosunun daimi üyeliği 'Vasfım kazanacaklakdır ama, kalkan başka bir şey daha vardır: Memur statüsü! Zira 23 ihtilâlci. Türkiye Cumhuriyeti Senatosuna üniformalarını kapıda bırakarak, birer emekti subay hüviyetiyle girmektedirler. Ankarada bir aile başkanının üzerinden memurluk sıfatının kalkmasının ailenin hanımı üzerine ne yükler yüklediğinin canlı şahitleri, ihtilâlcilerden çoğunun eşleridir. Memur sıfatıyla oturdukları Saracoğlu mahallesi evlerini terkedecekler ve yeni hayatlarını yeni yuvalarda geçirecekler dir.

Millet seçime hazırlanırken, bitirdiğimiz hafta içinde M.B.K. üyeleri ni en ziyade bu mesele meşgul etti ve pek çok kurmay randevularım "Hanımla şu saatte ev bulmaya gideceğiz, sizinle şu saatte görüşebiliriz" tarzında tesbit zorunda kaldı. Kurmayların, Senatoya girerken kendi aralarında verdikleri bir karar da bu, mesken konusundaki karar oldu.

Acuner ailesi: İhtilâlin pek az konuşan tatlı gülüşlü Albayı Ekrem Acunerin, son haftalarda neşesi pek yerindedir. Gülmekte, konuşmakta, arkadaşlarıyla sık sık şakalaşmaktadır. Ancak bu, ilk günlerden itibaren İhtilâlin beyinlerinden biri olmuş Albayı, Komite içinde son zamanlarda sırtladığı son derece mühim rolün gerektirdiği faaliyetten de alakoymamaktadır.

Acuner, AKİS muhabiriyle bu faaliyetinin dışında ve neşeli bir anında konuştu. Daha kendisine sual sorulmadan:

"— Eee, dedi. Seçimlerde hangi parti daha fazla milletvekili çıkaracak?"

Sonra, bir göz kırpmasıyla bu suali kendisi cevaplandırdı:

"— Bana kalırsa, seçimde çoğunluğu A.P. kazanacakt"

Kırptığı göz, sözlerindeki ciddiyet derecesini gösteriyordu. İlâve etti:

"— Bu konuda ne düşünüyorsun?"

Cihat Baban Hikâyesi

Derler ki, nefesini güvenen borazancıbaşı olur. Öyle anlaşılıyor ki, tıpkı eski devirde olduğu gibi, bugün de cevap hakkının yanlış, haksız ve iptidai bir tefsiriyle gene gazete, mecmua sütunlarına oturmak, hatta oralarda şahsi hücumlar yapmak kabildir. Cihat Baban muhtemelen bu satırlara da, üçüncü şahıs isimleri karıştırarak cevaplar verecek ve bunları bize, kanun yoluyla yayınlatan hâkimler bulacaktır. Ama bu, durum tamamile aydınlandığına göre AKİS'in ton mukabelesidir.

AKİS ne demişti? AKİS demişti ki: "Cihat Baban, Bakanlıktan ayrılışını Kurultay tarafından Parti Meclisine seçilişine bağlıyor. Halbuki sebep bu değildir. Baban başarısız bir Bakan olduğundan oradan gitmiştir. Bunun en parlak delili de, yerine, aynı Kurultay tarafından aynı Parti Meclisine seçilmiş bir başkasının getirilmiş olmasıdır."

AKİS ne demişti? AKİS demişti ki: "Cihat Baban bu haberin yayınlanması karşısında gösterdiği tepkiyle insanların basitlikten kolay kolay kurtulamadıklarını ve tahsilin de, dünya görmüşlüğün de fazla fayda sağlamadığını ortaya koymuştur."

Cihat Baban birinci gerçeği yalanlayamadığı gibi, ikincisin' her yeni "kanun zoruyla ceva p"ında teyit ediyor.

O halde, AKİS artık ne söylesin ve niçin söylesin t

Bu sefer, göz kırpma sırası muhatabındaydı:

"— Ben ne düşüneyim.. Siz düşünün!"

Komite üyelerinden, sırtında en fazla yük taşıyanlardan biri olan Acunerin seçim öncesindeki rahat ve huzurlu ruh haletini gösteren girizgâhı, sualin ciddisi tâkip etti:

"— Senatör olacaksınız, pek yakında.. Ne yapmayı düşünüyorsunuz?"

Ekrem Acuner bütün ciddiyetiyle cevap verdi:

"— Dinleneceğim.."

Ancak aynı saatlerde, Bayan Acunerin ne eşi kadar neşeli, ne de onun kadar, dinlenme hususunda ümidi vardı. -Ekrem Acunerin de dinlenme ihtimali, pek kuvvetli değildir ya.. Hele, ilk süre!- Bayan Acuner, bütün gayretlerine ve ayağına kara su inmiş bulunmasına rağmen henüz "ev taharrisi" işinde başarı kazanmış değildir. İstediği gibi bir yer bulacağını da pek sanmamaktadır. Acuner ailesinin, bir plânı vardır. Albay emekliye sevkedildiğinde, kanuna göre eline oldukça külliyetli bir ikramiye geçecektir. Bu ikramiyeyle, biraz da borçlanmak suretiyle bir küçük daireye sahip olabileceklerini ümit etmektedirler. Bayan Acuner, elini iki yanına açarak:

"— Ama hepsi, ateş pahasına!" demektedir.

Aksoyoğlu ailesi: Acunerin bu konuşmayı yaptığı sabah, açık gri elbiseli, zayıf bir Kurmay, ayaklarının ucuna basarak, içinde bulunduğu birinci salonu geçti, ikinci salonun kapısını incitmekten korkarmış gibi yavaşça açtı. Kendisini beklemekte olan AKİS muhabirinin yanına yaklaşarak elini sıktı. İnce yapılı zarif adamın adı Refet Aksoyoğluydu. Biraz şaşırmış halde, AKİS muhabirine ne istediğini sordu. Zira, şimdiye kadar böyle özel bir konuşma isteğiyle karşılaşmamıştı. Zarif ve zarifliği kadar mahcubiyetiyle tanınmış Albay sorulan suali:

"— Bilmem ki, ne söyliyeyim? Bunlar malûm şeyler. Biliyorsunuz, Anayasaya göre . Senatör olacağız. Bunun dışında bir başka şeyle uğraşmayı düşünmedim" sözleriyle cevaplandırmağa çalıştı.

Sonra ilâve etti:

"— Senatörlüğü mü, askerliği mi tercih meselesine gelince.. Tabii, askerlikten ayrılmak bizler için zor. Ama, memleket menfaati neyi icabettiriyorsa, elbette onu yapacağız."

Gülümsiyerek müsaade istedi. Hakikaten, Aksoyoğlu, son günlerde meşguliyeti fazla olan ihtilâlcilerdendir. Zira M.B.K. nde kurulan Seçim Komisyonunun başında bulunmaktadır. Genç Albayın günü rakamlar, istatistikler, karşılaştırmalar, tahminler arasında geçmektedir. Neyse ki, başında bir ev derdi yoktur. Çünkü Aksoyoğlu ailesi Bahçelievlerde oturmaktadır. Aksoyoğlunun tahminlerine göre C H P. nin çıkaracağı milletvekili sayısı asgari 230, âzami **300** dür. A.P. ye asgari 90, âzami 130 milletvekilliği tanımaktadır. C.K.M.P. nin milletvekili adedi 50 ilâ 70 arasında olacaktır. Y.T.P. ise, 30 ilâ 50 arasında milletvekiliyle Mecliste temsil edilebilecektir. Senatör seçiminde Aksoyoğlu C.H.P. ye asgari 100, âzami 125 Senatörlük vermektedir. İkincilik gene A.P. de olacaktır.

kat teminini düşünmektedir. Hattâ haftanın başında birkaç kata bakmışlardır da... Fakat bunları son derece pahalı bulmuşlardır. Bir türlü parayı denkleştirememektedirler. Mal tepe civarındaki bir kat keselerine daha uygun gibidir ama, gene de paraları çıkışmamaktadır.

Bütün bunlara rağmen genç Generali yalandan tanıyanlar hareketlerinde fazla değişiklik görmemektedirler. Yakınlarıyla şakalaşmaktan geri kalmamaktadır. Kendisiyle bir şakalaşma vesilesi, 30 Ağustosta General olduğundan beri sırtından Üniformasını çıkarmamasıdır. Arkadaşlarının merakı, bunu, gece yatarken çıkarıp çıkarmadığıdır.

Sezai Okan evinin kapısı önünde

Giderayak

Genç Albay, AKİS'in geçen hafta yayınladığı haritada büyük isabet olduğunu, o konuşma sırasında sözlerine ilâve etti.

Ataklı ailesi: Aksoyoğlu gazetecinin elini sıkarken, koridorun başında mavi üniforması pırıl pırıl bir General göründü. General Ataklı her zamanki sükûnetiyle, yanından geçenlere selâm veriyor ve pek az gülüyordu. O da **o** gün son derece meşguldü. Yorgun görünüyordu. Meşgalesi seçimlerle ilgiliydi. Adalet ve İçişleri Bakanları Meclise çağrılmışlardı. Az sonra Ur toplantıya girilecekti. Genç General de pek çok M.B.K. üyesi gibi ev derdine düşmüştür. Alacakları emekli ikramiyesiyle Ataklı ailesi bir

Ataklılar, Ekimin sonuna kadar bir kat almayı kafalarına koşmuşlardır. Ataklının İhtilâlden evvel sahip olduğu Opel marka küçük be] otomobil kendilerini yaya bırakmıyacaktır. Bu konuda Generalin bir endişesi yoktur. Üzüldüğü nokta, Ordudan ve tabii Hava Kuvvetlerinden ayrılacağıdır.

Çelebi ailesi: Genç bir Hava Yarbayı, bu sıralarda ziyadesiyle neşelidir. Günden güne büyümekte olan oğlu ve düşüncelerinin tahakkuku genç Hava Yarbayına pek yaramışa benzemektedir. Emanullah Çelebi, çok sevdiği askerlikten ayrılınca sudan çıkmış balığa döneceğini bilmekte, a* ma Senatör olarak ne yapacağım kes-

tirememektedir. Bununla beraber, yakınlarına söylediğine bakılırsa, şimdikinden ayrı düşüneceğini talimin etmek biraz güçtür. Genç Yarbay gene bildiklerini çekinmeden söyliyecek. inandıklarını sonuna kadar savunacaktır.

Yarbay Çelebiyi iki düşünce üzmektedir. Birincisi, mûtad ev derdi, ikincisi, beraber çalıştığı arkadaşlarından ayrılmak... O kadar ki, haftanın sonunda General Ataklıya, M.B.K. Sekreterlik Bürosunda çalışan sekreter hanımları göstererek:

"— Paşam, bunları ne yapacağız? Atacak mıyız, satacak mıyız?" demiş ve sekreter hanımlara bakarak gülümsemiştir.

Çok küçük oğlundan dolayı evinden çıkamıyan bayan Çelebiye gelince o, Saracoğlu mahallesinden taşınmaya mecbur olmalarından dolayı sıkılmakta, fakat eşinin, prensiplerinin adamı olduğunu görmekten gurur duymaktadır. Zira, Saracoğlu evlerindeki ikametgâhlarını boşaltmayı arzulıyan Komitecilerin başında genç Yarbay Çelebi gelmektedir.

Tunçkanatın açık kapısı ve çocukları
Her gelişin bir gidişi vardır

Ersü ailesi: Saracoğlu sakinlerinden biri de Albay Ersüdür. Albay Okanın evinin karşısında oturmakta olan Ersü, haftanın ortalarında birgün kapısının çalındığını duyunca pijamasıyla kapıya geldi ve birinin elinde fotoğraf makinesi, iki kişinin kapıda durduğunu görünce, merakla ne istediklerini sordu. Bunlar, AKİS'çilerdi. Albayın ve ailesinin fotoğrafını çekmek' istiyorlardı. Albay Ersü gülümsedi. Kıyafetini göstererek, bu işi başka bir güne bırakmalarını rica etti. Israr edilince de, hanımından akıl danıştı. İhtilâlin bu pek sakin Kurmayının, evinde, işindeki kadar kolay karar veremediği anlaşılıyordu.

Ersüler, yeni başlıyacak olan sivil hayata kendilerini şimdiden hazırlamışlardır. Esasen Bay ve Bayan Ersü son derece sakin ve serinkanlı insanlardır. Olayları akışına bırakırlar ve son dakikada karar verirler. Albay Ersü de sivil hayatının eşiğinde henüz bir karara varmış değildir.

Gürsoytrak ailesi: Komitenin sevimli Hava Yarbayı Gürsoytrakı haftanın içinde görenler, genç Havacıda fazla değişiklik bulmadılar. Her zamanki gibi şakacı, her zamanki gibi sâkindi.

Gürsoytraklar da ev aramakla meşguldürler. Bu dertlerini yakında halledeceklerini ummaktadırlar.

Senatör Gürsoytrakla, Yarbay Gürsoytrak arasında büyük bir fark olmıyacaktır. Genç Havacı Yarbay, Senatör olarak, İhtilâle inanmış bir insanın rahatlığıyla hareket edecektir. Gerçekleştirilmek istenip de, zamanın kısalığı dolayısıyla sonraya bırakılan birçok yeniliğin peşinde koşacak ve bunların öncülüğünü yapacaktır. Bu konuda kararlıdır ve böylece, ortaya atamadığı için hayıflandığı ban meseleler üzerinde çalışmak genç Senatörü rahatlatacaktır.

Karaman ailesi: Haftanın ortasında Meclisin rahat koridorlarında bir aşağı bir yukarı dolaşan lacivert elbiseli bir Kurmayı görenler, kafasının çok meşgul olduğunu derhal anladılar. Suphi Karamanın hakikaten işi başından aşkındı. Sivil sektörde çalışan subaylar işi kendisine tevdi edilmişti İhtilalle beraber sivil sektöre girmiş olan askerler yavaş yavaş geri alınmaktadırlar. Suphi Karaman bu mesele üzerinde çalışmaktadır. Ev derdi Karamanın da başındadır. Üstelik, Saracoğlu evlerini terketme fikrinin en şiddetli taraftarlarından biri de Karamandır. Karaman ailesi harıl harıl ev aramaktadır. Genç Albay bu işle eşini görevlendirmiş, yakın dostlarından da yardımcı olmalarını rica etmiştir.

Senatörlük görevine kendini hazırlıyan kurmayların başında Albay Karamam saymak mümkündür. İhtilalin bu pek ateşli Kurmayının Ur meseleye daha cam sıkılmaktadır: Seçim mücadelesinde bir liderin sözleri... Haftanın başlarında, sah günü, Meclis koridorlarında kendisini yakalıyan bir gazeteciye:

"— Düşününüz, bir adam, bir iki tane fazla milletvekilini Meclise sokabilmek için, erişilmeğe çalışılan Demokrasi rejimini pazarlık konusu yapıyor" diye dert yandı.

Albay Karamanın bu kabil sıkıntıları yanında, Bayan Karamanın, yeniden taşınmaya mecbur kalınışından dolayı duyduğu üzüntü, aileyi hayli düşündürmektedir.

Karavelioğlu ailesi: M.B.K. nin 23 üyesinden en genci ve ziyedesiyle sessiz olanı, kendini parlamento hayatına en fazla hazırlıyanlardan biridir. Binbaşı Kâmil Karavelioğlu, şimdiden, Senatör olarak üzerinde duracağı konuları seçmiştir. Genç Binbaşı bunları haftanın ortalarında birgün, bir AKİS'çiye şöyle anlattı:

"— Benim için en önemli konular, ekonomik konulardır. Meselâ, yapılamıyan toprak reformu, iktisadî devlet teşekküllerinin reorganizasyonu, bütçe ile ilgili konular... Bütün bunlar, benim Herde üzerinde çalışacağım meseleler olacaktır. Bunları seviyorum ve kendim için bursları birer ihtisas konusu kabul edyorum.."

Genç Binbaşı bundan sonra bir iki saniye durakladı ve gevşemiş kravatını düzelterek:

"— Beni bir de düşündüren, emeklilik durumum" dedi.

Hakikaten Karavelioğlunun durumu enteresandır. 42 **sayılı** kanun çıktığında Karavelioğlu henüz yüzbaşı bulunmaktaydı. Bu bakımdan, emekliye ayrılma muamelesi değişik olacaktır. Ancak, bu mesele **genç** Binbaşıyı fazla endişelendirmemek-

tedir. Kendisi bunu şöyle ifade etmektedir:

"— Ne olursa olsun. Orduda kalmam mümkün değil. Parlamentoda çalışmağa mecburum. Buna kendimi hazırladım."

Koksal ailesi: Haftanın içinde bir Kurmayın evinde neşe fazlaydı. Seçimlerin yaklaşmasına ziyadesiyle sevinen biri, Kurmayın esidir. Bayan Köksal, eşinin Muhafız Alayı Kumandanlığından ayrılmasıyla biraz olsun yüzünü görebilmeğe başlamıştır. Şimdi Senatör Köksalla daha fazla beraber alabilecektir. Bu yüzden bayan Köksal eşine dostuna:

"— Osman nihayet biraz dinletebilecek" demektedir.

Ancak, Albay Köksala bakılırsa, işinin sevinci biraz mübalâğalıdır. Bira haftanın içinle kendisiyle görüşen bir basın mensubuna:

"— Anayasasın bize taradığı hakka istinaden Senatör olarak çalışmalarımıza şim--iden daha fazla levam edeceğiz" demiştir.

Köksal ailesi, alacakları emekli ikramiyesiyle bir otomobil temin etmeyi düşünmektedirler.

Kuytak ailesi: Haftanın ortasında M.B.K. ne ait sa--onun bulunduğu katta ince yapılı, sarışın bir Kurmay, ellerini arkasına bağlamış, dolaşıyor ve gülümsüyordu. Albay Kuytakın neşesi düzelen sıhhatiyle yaklaşan seçimlerden ötürüydü. Soranlara:

"— İyi olacak, iyi olacak" diyordu.

Albay Kuytak, bir aydır hakikaten son derece sevinçlidir. Olayların gelişmeşindeki düzen, Albayı memnun etmektedir. Onun sevinci, eşine ve çocuklarına da sirayet etmiştir. Kuytak ailesi, doğrusunu söylemek lâzım gelirse, başkentin son günlerde en keyifli ailelerinden biridir. Kuytak, günlük çalışmaların dışında, birkaç yudum viskisini içmeğe de fırsat bulabilmektedir. Geleceğe kendisini iyi hazırlamıştır. Senatörlüğe ve yapacağı işlere dair düşüncelerinde İhtilâlin başından beri bir değişiklik olmamıştır. Neler yapacağını soranlara, tek kelimeyle karşılık vermektedir:

"— Malûm..."

Küçük ailesi: Aynı saatlerde bir başka Albay, Sosyal İşler Komisyonunda çalışıyordu. Albay Sami Küçük, yaklaşan seçimlerle birlikte çalışmalarını arttırmış, Sosyal İşler Komisyonunda arta kalmış birkaç meselenin halli için olanca gücünü seferber etmiştir.

Küçükün, Kurtuluş civarındaki apartmanında son haftalarda büyük bir değişiklik olmamıştır. Apartman kendisine aittir. Bayan Küçük, esinin mesleğinde yakında vuku bulacak değişikliğe hazırdır. Esasen, Albay Küçükün İhtilâlden evvel yabancı memleketlerde uzun müddet kalışı, bayan Küçükü, bir diplomatın eşinin davranışlarına alıştırmıştır. İki yıla yakın bir zamandır da memleketin idarecilerinden birisinin hanımıdır. Küçüklerin hayatında tek değişiklik. Albayın resmi elbiselerinin tatlı bir hatıra olarak dolaba kaldırılma--ından ibaret olacaktır.

Albay Küçük bir Senatör olarak aynı konular üzerinde çalışacaktır. Sosyal meselelere olan eğilimi, bu Konulardaki ihtisası, Senatör Küçüke Cumhuriyet Senatosunda hayli önemli meselelerin halli için öncülük yapma vazifesini yüklemektedir. Albay Küçük, buna şimdiden hazırlanmağa başlamıştır.

Madanoğlu ailesi : Sivil elbiseye pek alışmış olan bir Korgeneral, bitirdiğimiz hafta içinde bir gün. Başbakanlığın kapısında pek sevgili dostları gazetecilere acı acı gülerek baktı. Sorulan sorulara baştan savma cevaplar vererek, merdivenleri süratle inip, uzaklaştı. Madanoğlu, emekliliğiyle ilgili bazı konuları görüşmek üzere İstanbuldan başkente gelmişti. Gelirken bavul dahi getirmemişti. Esasen General çok evvel M.B.K. üyeliğinden istifasından birkaç gün sonra-evini İstanbula taşımış ve orada yerleşmeğe karar vermistir.

Madanoğlu ailesi, ilerisi için kararlıdır. Emekli Korgeneral Cemal Madanoğlu Senato üyeliğinden eşinin de tasvibiyle Meclis çalışmağa başlar başlamaz istifa edecektir. İstifasını telgrafla İstanbuldan yollayacaktır. Madanoğlular verdikleri karardan

14'lerin Durumu

İhtilâl devresinin sona erdiği şu s*ırada, lifleri hatırlamamaya* ve onların *durumu üzerinde durmamaya imkân yoktur, İnsanların kaderinde, bizzat çizmeye muktedir olmadığı çizgilerin bulunduğu bir gerçektir. "14'ler" diye* bilinen bu *insanlar da, aralarındaki benzerlikler ve fikir, niyet, gaye birliğinin hakiki derecesi ne olursa olsun aynı hamur içinde yuğurulmak durumunda kalmışlar, haklarında tedbir alma zarureti ortaya çıkmıştır. "14'lerin fikir, gaye ve niyeti" olan fikir, gaye ve niyet Türk cemiyeti için mekruhtur. Dün itibar görmediği gibi, bugün de görmeyecektir. Türk cemiyetinin aynı görüşlere yarın dahi iltifat etmeyeceğini söylemek kehanet sayılmamalıdır. 14'lerden her biri, bu görüşlere şahsen malik bulunmadıklarını söylemek hakkına sahiptirler. Batta böyle bir fikir, gaye ve niyetin mevcut olmadığını da ileri sürebilirler. Mesele muallâkta olduğuna ve ancak fiili bir durum ortada bulunduğuna göre tartışma, bir kısır tartışma olmaktan ileri geçmez. Ancak, lifler* arasından *bazı kimselerin takındıkları tavır gözönünde tutulursa, 13 Kasım güttü sâdece bir rüya görülmemiş olduğu kolaylıkla anlaşılır.*

Günün meselesi şudur: 14'ler vatan haini değillerdir. İhtilâl idaresi, daima, vatan hainlerini Cumhuriyet Hükümeti Memuru diye kullanmayacak kadar kuvvetli olmuştur. 14'ler bu sıfatı, belirtmek lâzımdır ki şerefle ve en vatanperverane şekilde taşımışlardır. Durumları bir kanun *konusudur ve kurulacak iktidar, beklenen iktidar olursa bunu tefsirde hiç bir aşırılığa kaçmayacaktır.*

lifler iki yıl için dışarıya tâyin edilmişlerdir. Bu, iki yıl boyuncu geri alınamayacakları mânasını taşımaktadır. Ama, iki yıl geri gelemeyecekleri demek değildir. Yeni iktidar, iki yıl doluncaya kadar kendilerini yerlerinden oynatmayacaktır. İsterlerse o hayat tarzını daimi olarak da seçerler ve kendi durumlarındaki memurların statüsünü alırlar. Kanunun koyduğu iki yıl bitince, o statü gereğince muamele görmekte devam ederler, tâyinleri, terfileri o esaslar dairesinde yapılır.

Ama, yok, dönmek isterlerse, istifalarını vermek suretiyle arzuladıkları an memlekete gelirler. Herkes gibi, canlarının istediğini yaparlar. İş hayatından politikaya, devlet hizmetinden serbest çalışmaya bütün sahalar kendilerine açıktır. Kollarını açarak basılarını bekleyen siyasi teşekküllerin mevcudiyeti bilinmektedir. Bu, yeni iktidar için hiç mesele değildir.

lifler, İhtilâl devrinin yarattığı bir isimdir. İ*htilâlin bitmesiyle beraber,* o *isim de tarihin derinliklerine inmiştir. Böyle bir dâva artık yoktur. Herkese, kapılar açıktır.*

memnundurlar. Bu işe en fazla sevinen, muhakkak ki Cancan olacaktır. Kira sahibinden böylelikle hemen hemen hiç ayrılmıyacaktır.

Madanoğlu başkentte bulunduğu Biralarda Çin Büyükelçiliğinde bir kokteyle gitti. General Çin Büyükelçisinin iyi ahbabıdır. Karşıaşmaları pek samimi ve içten oldu. Aynı gün bir başka General de aynı dâvete icabet etti. Hava Kuvvetleri Kumandanı İrfan Tansel kokteylde nedense fazla durmadı, Madanoğlu geleli on dakika olmuş olmamıştı, Tansel, kendisini bekleyen bir yığın işin başında bulunmak üzere kokteyli terketti.

Okan ailesi: Hafta içersinde bir başka Albayın zarif eşi, bayan Küçük kadar rahat değildi. Sabahleyin evden çıkıyor, komisyoncu komisyoncu dolaşıyor ve keselerine uygun rahat bir ev arıyordu. Bayan Okan da Saracoğlu sâkinlerindendir. Salı günü resimlerini çekmeğe gelen AKİS'çiler, Okanları dışardan yeni gelmiş buldular. Bayan Okan gene ev aramaktan dönüyordu. Albay Sezai Okan kesif bir mesainin yorgunluğu içindeydi.

İhtilâlin bu pek sert görünüşlü yumuşak kalpli Albayı, Saracoğlu mahallesindeki evlerden ayrılmaları konusunda şöyle demektedir:

"— Bizler, şövalye ruhlu insanlarız. Verdiğimiz sözü yerine getirmeyi vazife biliriz. Memur statüsünden çıkar çıkmaz, bu evleri boşaltmamız lâzımdı, boşaltacağız.."

Okanın fikirleri, karakterini ziyadesiyle aksettirmektedir. Okan, 23 M.B.K. üyesi Senatörün, tekvücut halde Senatoda çalışacaklarını söylemekte ve şöyle demektedir: .

"— Biz ihtilâlden geldik. Senatoda bizim de bir grubumuz olacak. Bunun bir idare heyeti de olabilir. Fikirler bu grupta yoğurulacak, sonra Senatoya aksettirilecek..."

Özdilek ailesi: Saracoğlu sâkinlerinden bir Generalin ailesi oldukça telâştadır. Başbakan Yardımcısı ve M.B.K. üyesi Fahri Özdilekin hanımıyla küçük kızı Güneş, evi toplamakla meşguldürler. Zira Özdilekler, Boylu sokakta bir kat satın almışlar ve buraya taşınmak üzere toplanmağa bile başlamışlardır.

Emekli Orgeneral Özdilek, bundan böyle biraz dinlenmek istemektedir. Menderes devrinin ve ihtilâlin ağır yükünü çekmiş Orgeneralin şimdilik düşüncesi budur. M.B.K. üyesi, Senatör olarak arkadaşlarına uymayı ve gene beraber hareket etmeyi uygun bulmaktadır.

Özgüneş ailesi: Haftanın içinde sükûnetini muhafaza eden müstakbel Senatörlerden birisi de Yarbay Özgüneşti. Özgüneş her sabah Meclise erkenden gelmekte, mensup olduğu komisyon odasına girmekte ve günlük çalışmalarına devam etmektedir. O da seçimlerle ilgili çalışmalara katılmaktadır.

Sükûnetinin sebebini, genç Binbaşının, Senatör olarak yapacağı işleri çok evvelden kararlaştırmış olması teşkil etmektedir. Özgüneş ihtisası ve merakı olduğu konularda Senatoda mücadelesine devam edecektir. Özgüneşin Milli Eğitim meselelerine olan merakı, onu bu kolda iki yıldır Adeta mütehassıs yapmıştır. Senatoda, Milli Eğitim konularında gene birinci plânda kalmağa kararlıdır.

askerlik, artık bizim karakterimize işlemiş durumdadır. Ondan ayrılmak pek kolay olmıyacaktır."

Bir süre duran Özgür, konuşmasına şöyle devam etti:

"— Her yetişme tarzının bir takım hususiyetleri vardır. Meselâ Galatasaray lisesinde okuyanların hemen hepsi, aşağı yukarı birbirlerine benzerler. Yahut, ne bileyim, herhangi başka bir eğitim sistemine tâbi tutulmuş olanlar da aynı durumdadırlar. Birçok bakımlardan birbirlerine benzerler. Biz de, hepimiz, küçük yaştan beri askeri okullarda yetiştik. Sonra birlikte bir ihtilâl yaptık. Bir ülkü birliğimiz var. Öyle sanıyorum ki, bundan sonraki çalışmalarımız da bu hava içinde olacaktır. Milletin ve memleketin hayrına olan

Okan ailesi birarada

Huzur içinde

Bayan Özgüneşle, iki çocuklarına gelince, onlar artık başkente alışmışlardır. Hallerinden şikâyetçi değillerdir.

Özgür ailesi: Haftanın sonunda Mecliste, bir Deniz Yarbayı, emekliliğinin yaklaşmasından dolayı samimi olarak üzülüyor ve bunu söylemekten çekinmiyordu. Yarbay Selâhattin Özgür için askerlik bir meslekten ziyade, bir inanç meselesidir. Senatörlüğü konusunda söylediği şu sözler bunu açıkça belli etmektedir:

"— Biliyorsunuz, bu mevzuda bir kanun var. Hepimiz ister istemez bu kanunun şümulüne gireceğiz. Senatörlük belki de hepimizin arzusu değildir. Şüphesiz ki, birçoklarımız Orduda kalmayı arzu ederiz. Çünkü, kısa pantalon giyerken başladığımız

her meselede fikir birliğine varacağımız şüphesizdir. Fakat, gene de, öteki arkadaşlarımın neler düşündüklerini bilemem."

Özkaya ailesi: Haftanın içinde Maltepede, Mine sokakta, küçük bir aparatmanın mütevazi bir dairesinde sarışın, sevimli ve hareketlerinden son derece aceleci olduğu anlaşılan bir hanımı görenler, yüzündeki tebessümden, ziyadesiyle mesut olduğu kanaatine vardılar. Sarışın hanımın adı Günseli Özkayaydı ve M.B.K. nin tek bekâr üyesinin sultanlığım nihayete erdiren hükümet darbesini yapmıştı.

Bayan Özkaya ve Yarbay Özkaya, ilerisi için pek fazla birşeyler düşünmemektedirler. Zira seçimlerin arefesindeki bu mesut izdivaç iki

genci halayından mahrum etmiştir. Senatör Özkaya şimdilik sevimli hanımıyla beraber tatlı bir balayı düşünmektedir. Ortalık durulunca Özkayaları başkentte ariyan dostları, muhtemelen, göremiyeceklerdir.

Tunçkanat ailesi: Haftanın ortalarında gene bir Albayın evinde telâş hayli arttı. Albay Haydar Tunçkanat gezideydi. Eşi sabahleyin evden çıkıyor, mahalle mahalle dolaşıyor, ama bir türlü gönlünce bir ev bulamıyordu. İşten en zararlı çıkanlar, Tunçkanatın pek sevimli oğlu Hansın ile, küçük kızı Figendi. Çocuklar evde yalnız kalıyorlardı. Aile reisliğini birkaç gündür Hansın yapıyordu.

İhtilâl süresince M. B. K. üyelerinin en sâkini olarak tanınan Tunçkanatın hayatında Senatörlük büyük değişiklik yapmıyacaktır. Gene. sessiz sedasız çalışacak, arkadaşlarına uyacak, çoğunluğun fikri neyse, ona "evet" diyecektir.

Ulay ailesi: Ulay, haftanın ortalarında, salı günü Meclisin büyük kapısında otomobilinden indiği zaman, etrafta tek bir gazeteciye rastlamayışına hayret etti. Zira hayli önemli bir toplantıya katılmak üzere çağırılmıştı. Toplantı M.B.K. nin Başkanlık Divanı odasında yapılacak ve üç sekreterle Muzaffer Yurdakuler ve iki Bakan -İçişleri ile Adalet Bakanları, katılacaktı»

Devlet Bakaranın geride bıraktığımız hafta içinde işi başından aşkın oldu. Denilebilir ki, finişte en fazla yorulan -starda olduğu gibi gene Ulaydı.

Toplantı sona erdiğinde Ulay, evine gitmeyi çok arzuladığı halde tekrar Başbakanlığa döndü.

Bütün bunlardan dolayı, yaklaşan seçimler, Ulay ailesini pek sevindirmektedir. General yakında ailesine ve sıhhati günden güne iyileşmekte olan çok sevdiği kızına kavuşacaktır. Ancak, General Ulaya sorarsanız, asıl bundan sonra zor ve çalışılması lâzımgelen günler başlayacaktır. Bunu Ulay şöyle izah etmektedir:

"— Senatoda İhtilâlden çok daha büyük vazifeler omuzumuza yükleniyor. İkinci Cumhuriyetin temellerini sağlam attık, binan sağlam çıkacağız."

Yıldız ailesi: Haftanın ortalarında bir gün, eli çantalı, ziyadesiyle meşhur papyonlu ve daima gülen yüzlü bir Albay, Meclis koridorlarında bir gazeteci tarafından yakalandı. Ahmet Yıldız, sorulan suallere cevap vermekten çekiniyordu. Esasen kendisini Senatörlüğe daha iki ay evvelinden hazırlamıştı. Şimdi daha ziyade, emekliye ayrılınca alacağı ikramiyeyi verdikten sonra taksite bağlatabileceği bir katın peşindeydi. Bahçelievlerde bu şartlarla birkaç kat bulmuştu. Ama Yıldız ailesine behemehal 3 yatak odalı, 1 çalışma odası bulunan ve bir de salonu olan büyücek bir ev lâzımdı. Zorluk biraz da buradan geliyordu. Doğma büyüme İstanbullu olan bayan Yıldız, Senatör hanımı olmaktan doğrusu pek memnun değildi. Başkentte ikamet. İstanbullu bayan Yıldızı biraz üzüyordu.

Ulay Meclis, önünde
"İş biter mi?"

Meclis koridorunda sıkıştırılan Yıldız şöyle dedi:

"— İhtilâlin getirmeğe çalıştığı ve üzerinde uğraştığı siyasi ve ekonomik alandaki problemlerle, onları ilgilendiren kanunlara daima öncelik veren ve böyle konuların gerçekleşmesi için müzakerelerde bulunmayı arzu eden bir davranışı benimsiyeceğim.

Şimdiye kadar, bazı önemli memleket meseleleri için süratle bir çok tamın çıkardık. Ancak, daha uzunca bir süre içinde çözümlenebilecek meseleler için de temel tedbirleri ihtiva eden mevzuatı hazırladık. İlk adımlar atıldı. Binaenaleyh, Senatoya girdiğimden itibaren bu adımların ilerlemesi yönünde çalışacağım. Bunun hayırlı olduğuna inanıyorum."

Gülimsiyen Yıldız, bir iki kelime daha ilâve etmeyi uygun bulmuş olacak ki, devam etti!

"— B.M.M. inde partilerarası münasebetlerin olgun bir şekilde, vatandaşın saygısına lâyık bir seviyede cereyan edebilmesi için bütün bağımsız üyelerin samimi gayret sarfetmeleri zaruretine inanıyorum.

Bu arada şunu söyliyeyim ki, bütün gönlümle bağlı olduğum ve gelecek statü icabı ayrılmak mecburiyetinde kaldığım Silâhlı Kuvvetleri de icabeden her anda temsili, şerefli bir görev sayacağım."

Gazeteciye göz kırptı ve aceleci adımlarla merdivenlerden indi. Evde hanımı, yeni baktığı bir kat hakkında bilgi vermek için kendisini bekliyordu,

Yurdakuler ailesi: Genç VS yakışıklı Albay, son derece iyi dikilmiş ceketinin düğmesini ilikliyerek gülümsedi ve karşısındaki genç adama:

"— Bilmem ki, ne diyeyim?" dedi.

Sonra bir iki saniye düşündü ve devam etti:

"— Anayasanın hükmü gereğince' Senatör olarak yeni bir hayata başlıyoruz. Prensiplerimiz elbette degişmiyecektir. Vazifemizin bundan sonra daha güç şartlarla devam edeceğini sanıyoruz. İhtilali, kısıtlanan hürriyetlerin elde edilmesi için yaptık. Senatodaki vazifemizde de bu unsur temel olacaktır."

Sözünü bitirdikten sonra, bilinen nezaketiyle ellerini yana açarak, "işte bu kadar" demek istermişçesine bir harekette bulundu.

Albay Yurdakuler, geride bıraktığımız hafta içinde M. B. K. Başkanlık odasından pek az çıktı. Yakışıklı Albayın hemen hemen bos vakti yok gibiydi. Bir yığın iş arasında sıkışıp kalmıştı.

Bayan Yurdakulere gelince o, emsali hanımlar gibi, ev derdiyle uğraşıyordu. Üstelik, aile hayli kalabalıktı. Bu bakımdan, beş odalı bir daire arıyorlardı. Aile dostları, bayan Yurdakulere yardım için semt semt dolaşmaktadırlar.

Örnek bir çift teşkil eden Yurdakulerlerin seçimden sonraki hayatlarında büyük bir değişiklik olmayacaktır. Senatör Yurdakuler, akşamlan gene bir iki kadeh viskisini içecek, çalışma odasına çekilip çalışacak, bayan Yurdakuler eşine yardımcı olacak ve Yurdakulerler gene resepsiyonların en zarif çifti olmakta devam edeceklerdir.

Bir iktidardan sonra

Görülüyor ki, memleketce bir yeni hayat tarzına girmek üzere bulunduğumuz şu sırada, Gürsel ailesiyle birlikte 23 orta halli aile bir hazırlığın içindedirler. 27 Mayıs sabahından itibaren kendilerini başka ve doğrusu istenilirse pek çok kimsenin gözünü kamaştıracak şartlar içinde bulan bu aileler en ufak yadırgama Veya garipseme hissine kapılmaksızın aile başkanlarının yeni görevlerinin gerektirdiği statüyü benimsemektedirler. 23 ailenin müşterek tarafı, aile başkanları bir iktidarın mensubu olduğu halde servet bâbında tek adım ileri gitmeyişleridir. İktidarı devrederken her biri, orta halli bütün ailelerin tabii sıkıntıları, gaileleri içindedirler. Bu bakımdan, 1930 deki son C.H.P. kabinesinin Bakanlarım ziyadesiyle hatırlatmaktadırlar. M.B.K. üyeleri vazifeye başladıklarında birer servet beyannamesi vermişlerdi. Vazifeden ayrılırken bir yeni beyanname vereceklerdir. İki beyannamede bir artış olursa, bu mutlaka borç hanesinde olacaktır.

Müstakbel senatörlerin kendilerine gelince.. Senatoda, başka müstakil bulurlarsa, onları da aralarına alıp bir grup teşkil etme niyetleri serilmektedir. İlk başlarda, müşterek hareket etmeye daha fazla dikkat edecekleri anlaşılmaktadır. İçlerinden, kendilerini, ayrıldıkları Türk Silâhlı Kuvvetlerinin temsilcileri görmekte devam edeceklerin bulunacağı da görülmektedir. Ancak, memlekete süratle yayılacak bir huzur, güven ve rahat, herkesi olduğu gibi Senatonun daimi üyelerini de ferahlatacak ve misyonlarını başarıyla tamamlamış oldukları inancım kendilerine verecektir.

İhtilâl unutulacak, fakat İhtilâlciler dalma şükranla anılacaktır.

Hükümet

Devir hazırlığı

Bitirdiğimiz haftanın ilk yarısından itibaren Ankaranın Bakanlıklar semtinden geçenler, başta Başbakanlık binası olmak üzere, bütün Bakanlık binalarında hummalı bir faaliyet müşahede ettiler. Bakan odalarında geç vakitlere kadar ışıklar yandı ve içerde son derece mühim toplantılar yapıldı. Haftanın sonuna doğru bu toplantılar daha da sıklaştı ve Bakanların seçim arefesindeki devir hazırlıkları son buldu. İşler, 15 Ekim seçimleriyle gelecek yeni iktidarın yeni kabinesine devredilmek üzere, bu tarihi devir muamelesinin kurmayların şanına yaraşır intizamı içinde ele alındı. Ancak, bu faaliyet sâdece Bakanların çalışma odalarına inhisar etmedi. Hazırlığın koyusu, İhtilâl kabinesi Bakanlarının evlerinde geçti. Saracoğlu mahallesinde, Bahçelievlerde, Maltepede ve Ankaranın bütün semtlerinde bir takım evlerde de bu kesif hazırlık akisler buldu. Bakanlar, yolculuk için ailece hazırlanıyorlardı.

Aşkın ailesi: Bitirdiğimiz hafta içinde, hazırlanan ailelerden Gümrük ve Tekel Bakam Fethi Aşkın ailesi için değişiklik büyük olmadı, Yenişehirde, Cihan sokakta oturmakta olan Aşkınların evinde eşya toplama faaliyeti görülmedi. Zira aile, Aşkın daha Bakan olduğu gün eşyalarım toplamış ve bir devlet memuru olarak girdiği Saracoğlu mahallesindeki evden taşınmıştı. Fethi Aşkın, haftanın sonunda bir gazeteciye bunu şöyle anlattı:

"— Efendim, ben 15 Ekim günü tamı tamına 24 yıl 10 aylık devlet memuru olacağım. Evvelce Umum Müdürü bulunduğum Bakanlığın Bakam olur olmaz, ilk olarak Saracoğlu mahallesindeki evimi Yenişehirde Cihan Sokaktaki yeni evime naklettim. Eee, ne olur ne olmaz. Zaten işimiz muvakkatti. İşte, geldik gidiyoruz."

Aşkınlar karı-koca çalıştıkları için sosyal hayatlarında da, bir değişme vuku bulmayacaktır. Bayan Aşkın, gene avukatlık yapacak, Maarif Kolejinde okumakta olan küçük kızları da yatık olarak tahsiline devam edecektir. Gerçi Aşkın için bir elçilik söylentisi dolaşmıştır ama, Aşkın bunu, "Gazeteci arkadaşların yakıştırması" olarak vasıflandırmaktadır. Elçilik tahakkuk etmediği takdirde Aşkın devlet memuriyetinden emekli sıfatıyla ayrılacak ve serbest çalışacaktır. Ancak, Elçilik pek kuvvetli bir ihtimaldir.

Kurutluoğlunun eşi ve oğlu
Bir politikacı ailesi

Erzi ailesi; Devir ve teslim işleriyle ziyadesiyle meşgul Bakanlardan biri de, kabinenin en genç Bakam Unvanını muhafaza eden Adnan Erzidir. Erzi İhtilâlin son kabinesinde" Devlet Bakam olarak vazife görmektedir. Işıl ışıl gözlü, zeki Tarih Profesörünün bu, ilk politik vazifesidir ve henüz intibak etmek üzereyken devredecektir. Ne var ki Erziler için bu, bir üzüntü sebebi olmıyacaktır. Erzi, esi Ve iki küçük kızı, Bakanlığı daha başından itibaren geçici bir vazife kabul etmişler ve ona göre hazırlanmışlardır.

Erziler Saracoğlu mahallesinde üç odalı küçük bir evde oturmaktadırlar. Bu ev, Adnan Erziye Bakanlığından çok önce, Diyanet İşleri Reis Muavini iken verilmiş olduğu için, Erziler henüz bir taşınma hazırlığına girişmemişlerdir. Devlet Baka-- Erzi, gelecek için tasavvurlarım tek kelime ile ifade etmektedir:

"— Üniversite!"

Doğrusu da budur. Adnan Erzi, geçici vazifesini devreder etmez, hemen kürsüsüne koşacak, Dil ve Tarih . Coğrafya Fakültesinde Yeni ve Yakın Çağlar Tarihi okutmağa başlıyacaktır.

Kurdaş ailesi: Bitirdiğimiz haftanın sonlarında birgün, Bahçelievlerdeki evinin kapısında görünen orta boylu, füme elbise giymiş sempatik çehreli adamın ilk sözü:

"— Şey... Vallahi, çok sıkışık durumdayım. Araba dışarda bekliyor, Cemal Paşaya gideceğim" oldu.

Kapıdaki iki genç adamdan birincisi fotoğraf makinesinin flâşının düğmesine basarken, diğeri:

"— İki dakika lûtfedin" dedi ve Dikmen Kooperatif evlerinin 8. cadde üzerine rastlayan 3 numaralı apartmanının birinci katındaki daireye girdi.

Orta boylu, füme elbiseli, gözlüklü adam, İhtilâl Hükümetinin Maliye Bakanı Kemal Kurdaştı. Kurdaş, meşguliyetinin fazla olduğu son günerde- kendisini ziyarete gelen muhabirleri içeriye aldı. Zevkle döşenmiş salona geçtiler. Salonda misafirler iki cici kız ve bir zarif hanım karşıladı. Kurdaş, eşi Ayfer Kurdaşı elin

den tutarken, kızları Çiğdem ve Gülsereni gelenlere takdim etti ve sonra küçük Gülsereni işaret ederek:

"— İşte Bakanlığın Bakan Yardımcısı... Türkiyeye benimle birlikte ilk defa o geldi" dedi ve ilâve etti:

"— Ciddi söylüyorum. Benimle en fazla çalışan odur."

Ardından, Bakanlıktan ayrıldıktan sonra yapacaklarım sıralamağa başladı.

Kurdaşın henüz kat'i bir karan yoktur. Bir ihtimale göre, Orta Doğu Teknik Üniversitesine Rektör olacaktır. Olmazsa, Üniversiteye dönecektir. Ama, kat'i bir kararı var» dır: Bundan böyle Türkiye dışına çıkmayacaktır. Kurdaş, bunu ifade ederken şöyle demektedir:

"— Ben Türkiyede kalacağım ve benden sonraki Bakana yardımcı olacağım. Benden sonraki Bakan çok sevimsiz biri olacak. Bakanlığın kaderi bu! Başlangıçta ben öyle değil miydim? AKİS bile bana pembe gözlüklü Bakan diyordu. Bakın, şimdi öyle raiyim? Bunun için Türkiyede kalacağım ye yeni Bakana hücumlar başlayınca ortaya çıkıp, 'Bu adama dokunmayın! Söyledikleri, yaptıktan doğrudur' diyeceğim."

Maliye Bakanı Kurdaşın evinde taşınma hazırlığı yoktur. Zira Kurdaşlar artık evlerine tam mânasıyla yerleşmişlerdir ve doğrusu bu ya, tedirgin olmak istememektedirler. Üstelik, Çiğdem Kurdaş da mahalleyi çok sevmektedir.

Baydur ailesi: Seçimlere üç gün kala en heyecanlı ve meşgul aile, muhakkak ki Ticaret Bakanı Mehmet Baydur ailesi oldu. Zira, bir taraftan seçim öncesi devir hazırlığı, diğer taraftan Baydurun vekâlet ettiği Dışişleri Bakanlığının hayli yorucu ve hareketli işleri Baydurları sıktı. Baydurların evinde şu satırların yazıldığı Birada bir garip hava esmektedir. Bayan Baydur tedirgindir. Bir takım havadisler onu meraklandırmaktadır. Havadislerin en yaygını, Mehmet Baydurun bir yabancı memlekete Büyükelçi olarak tâyini meselesidir. Gerçi bayan Baydurun bu hususta pek fikri yoktur ama, bunca yorgunluktan sonra dinlenmeyi de arza etmektedir. Evlerinde henüz bir toplanma hali görülmemektedir. Ancak, bayan Baydur her an aleste vaziyette beklemektedir. Mehmet Baydur ise politikadan bahsetmemekte ve bir memur olduğunu ifade etmektedir.

Kuratluoğlu ailesi: Devir ve teslim ameliyesinin fazlaca yormadığı politikacı Bakanlardan biri, C. H. P. li Basın - Yayın ve Turizm Bakanı Sahir Kurutluoğlu oldu. Basın mensuplarının yalandan tanıdıkları bu, basın dâvaları şampiyonu, haftanın sonunda, ilerde neler yapacağım şu sözlerle hülâsa etti:

"— Benim için gayet basit. Seçilirsek, Parlâmentoya; seçilmezsek, yazıhaneye..."

Sonra kendine has kahkahasını attı. Kurutluoğlular için hakikaten hiç bir şey değişmemektedir. İnönülerden iki ev ilerdeki iki katlı evlerinde devam eden hayatlarında Bakanlık, hiç bir fevkalâdelik yaratmamıştır. Tek fark, Kurutluoğlunun biraz daha fazla çalışmasıdır ki, bundan, mütevazi eşi son derece sıkılmaktadır. Üstelik Kurutluoğlu böbreklerinden mustariptir ve yorulmak kendisine hiç yaramamaktadır. Kurutluoğlu tabii politikanın ta içindedir ve Kırşehirin listebaşıdır. Parlâmentoya giremediği takdirde, gene Konya sokaktaki yazıhanesine dönecek ve avukatlık yapacaktır. Bunu kendisi şöyle ifade etmektedir:

" —Bugüne kadar katıldığım basın dâvalarından ve basına yardımcı olmaktan büyük zevk duydum. Bundan sonra da, şayet avukat olarak kalırsam, herhalde en çok ilgileneceğim dâvalar, basın dâvaları olacaktır."

Hakikat te budur. Kurutluoğlu, şansı yâver gitmez de seçilemezse, gene basın dâvaları sanıklarının koruyucu meleği vazifesine devam edecektir. Ancak, en kuvvetli ihtimal bu değildir. En kuvvetli ihtimal, bir Bakanlıkta vazifeye devamdır*

Mersinli ailesi; Saçları seyrekleşmiş zat, yuvarlak yüzünde mânalı bir tebessüm, konuştu:

"— Benim için, yapılacak pek birşey yok. Bakanlık işi bittikten sonra mühendislik mesleğime döneceğim. Biliyorsunuz, ben mühendisim. Yâni, benim için değişen pek birşey olmıyacak."

Konuşan zat, Ulaştırma Bakanı Orhan Mersinliydi.

Mersinli ailesi, 15 Ekim seçimlerine büyük bir sevinç içinde girmek» tedir. Meşrutiyet caddesinde, 4 numaralı apartmanın 8 numaralı dairesinde eski hayatlarım yaşamağa devam edecek olan Mersinliler için Bakanlıktan ayrılmak bir iç ezildiği husule getirmiyecektir. Zira yakışıklı ve kabiliyetli mühendis bunu çok evvelden ailesine bildirmiş ve vazifesinin geçiciliği baklanda onları tenvir etmiştir. Şimdi Mersinliyi ve eşini düşündüren tek bir mesele vardır: Gelen yeni Ulaştırma Bakanının Orhan Mersinli hakkında "çalışkan adammış" demesini sağlamak... Bunun için karı-koca Mersinliler durmadan çalışmaktadırlar.

Kurdaş ailesi evlerinde

Mesut bir yuva

Soyak ailesi: İhtilâl Kabinesinin en çalışkan Bakanlarından biri olan Sanayi Bakam İhsan Soyak için de pek birşey değişmeyecektir. Zira, Soyak Ankaraya bir "politika bekârı" gibi gelmiştir ve gerekirse öylece de gidecektir. İhtilâl Hükümetinin son ve en başardı Sanayi Bakanı Soyak evini İstanbuldan Ankaraya nakletmeyen tek Bakandır. Vazifenin geçiciliğini daha o zamandan kavratma olmalı ki. Ankara Palasta

ikamet etmeğe başlamıştır. Soyak önceleri Ankarada ev arama faaliyeline girişmişse de, sonradan vazgeçmiştir. Çalışma şartlanılın son derece ağır olması, becerikli ve çalışkan Bakanın bütün saatlerini Bakanlığın karmakarışık işlerine hasretmesine sebep olmuştur. Böylece, iyi aile babası Soyak, iyi Bakan olduğunu da ispat etmiştir. Ama, bazı şeylerden fedakârlık ederek... Bunun için, seçimleri dört gözle bekleyen Bakanlardan biri de, Soyaktır. Zira seçimlerden sonra hayatı istikrara kavuşacaktır. Soyakın istikbal için endişesi yoktur. Bakanlığı devreder etmez hemen İstanbula gidip bir müddet dinlenecek, sonra da eski işine dönecektir. Tabii, yeni bir vazife mukadder olursa, o zaman iş değişecektir.

Özal ailesi: Kabinenin en mütevazi Bakanı Rüştü Özal da Soyak gibi sâkin ve kendi halinde devir işlerini hazırlamaktadır. İmar ve takan Bakanlığım başarıyla yürüten mütevazi Özalın tek bir sıkıntısı vardır: Eşinin rahatsızlığı.,, C.H.P. nin Konya listesinin lokomotifi durumunda olan Özal, Bakanlığa birşey getirmiştir. O da, bir Bakanın ancak bu derece mütevazi olabileceğidir. Özal, Bakan olduğu günden beri Bakanlık otomobiline dolmuşu tercih eden tek Bakandır. Her sabah Bakanlığa dolmuşla gelen, telefonlara bizzat cevap veren Özalın bundan sonraki hayatında bir değişiklik beklemek abestir. O, nasıl başladıysa öylece bitirmesini bilen bir Bakandır. 15 Ekim seçimlerini iki bakımdan merakla bekleyen Özal, Bakanlığı devrettikten sonra Kurutluoğlu gibi ya parlâmentoya, ya da mühendislik bürosuna dönecektir.

Talas ailesi: Seçimlere iki gün kala Talas ailesinde de sosyal bakımdan pek değişiklik olmadı. İhtilâl Kabinesinin Y.T.P. li Çalışma Bakam, seçimleri soğukkanlılıkla beklemeğe başladı. Talas ailesi ise mesele üzerinde durmadı bile. Şatovâri tefriş edilmiş eve Çalışma Bakanlığı yorgunluktan başka birşey getirmediği için, Talaslar seçimleri iştiyakla beklemektedirler. Baba Talas seçimler sonunda Üniversiteye, kürsüsüne döneceği için evde bir sevinç havası esmektedir. Hazırlıkların ağırlık merkezini bu yuvaya dönüş teşkil etmektedir. Nitekim, Talas bunu:

"— Üniversiteye döneceğim, Politikaya atılmıyacağım. Fikren Y.T. P. liyim ama, fiilen politika için daha çok gencim" diyerek ifade etmektedir.

Aşkın Bakanlık koltuğunda
Yolculuk var! Ama nereye?

Zeytinoglu ailesi: Zeytinoglu ailesi, Bakan aileleri içinde, "meseleleri en çok aile" ünvanını muhafaza etmektedir. İhtilâl Hükümetinin İlk kabinesine Devlet Bakanı olarak giren bu, Gürselin briç arkadaşı için Bakanlık, hayatının değişmesi demek olmuştur. İzmirin bu mütevazi ve kendi halindeki avukatı birden yüksek politikanın içine düşüvermiş ve bu yüzden pek çok pot kırmışlar. 15 Ekim seçimleri bu sebeple Zeytinoğlu ailesi için meseleler ortaya çıkarmıştır. Bakanlıktan ayrıldıktan sonra ne yapacağım Zeytinoglu henüz bilmemekte ve:

"— Bu işlere hanımlar karışır. Hanımla görüşmek lâzım" şeklinde cevap vermektedir.

Bilinen, Zeytinoğlunun Maltepede, son derece gösterişli Çıtakoğlu apartmanının en üst katında, mükellef döşenmiş bir dairede oturduğu ve İzmirdeki işini bozduğudur. Zeytinoglu, Bakanlıktan ayrıldıktan sonra Ankarada kalacak, belki daha mütevazi bir evde oturacak ve avukatlık yapacaktır.

Tosun ailesi: Ziraat Bakam Tosun ve ailesi için de durum pek farklı olmayacaktır. Zira karı-koca Tosunlar Üniversite öğretim üyesi oldukları için 15 Ekim seçimleri onların sosyal hayatında büyük bir değişiklik yapmayacaktır. Osman Tosun halen Paristedir ve Paris dönüşünde de Bakanlığı terkedince tekrar Üniversitedeki kürsüsüne dönecektir. Rahatlıkla söylenebilecek şudur ki, Tosun ailesi için siyaset ufukta bile gözükmemektedir. Osman ve Mebrure Tosun için yapılacak iş bu geçici vazifeye veda edip kürsülerine dönmekten ibaret olacaktır,

Tahtakılıç ailesi: Kısa boylu, saçları hayli ağarmış adam, muhatabına dönerek konuşmağa başladı:

"— Bu oda nelere sahne oldu! Tam onaltı senedir ben burada oturum."

Bu girizgâhtan sonra devam etti:

"— Millet Partisi bu odada kuruldu, Sonra Millet Partisindeki revizyonun esasları bu odada tespit edildi. Hattâ, bir zamanlar Celâl Bayar ile bu odada görüştük."

Hadisenin cereyan ettiği yer, Atatürk Bulvarı üzerindeki 79 numaralı Yener Apartmanının 4 numaralı dairesi, konuşan adam ise, İhtilâl Hükümetinin C.K.M.P. li Milli Eğitim Bakanı Ahmet Tahtakılıçtı. Bakan, derin bir nefes alarak devam etti:

"— Onun için evimden ayrılmama lüzum yok."

15 Ekimden sonra yapacaklarını ise su sözlerle açıkladı:

"— 1946'da demokrasi hareketine rejim dâvacısı olarak katıldım. Milletvekili seçilmediğim son 10 yıl içinde dâvayı bırakmadım. Şu anda yeni Anayasa ile kurulacak olan Millet Meclisi için Uşaktan adaylığımı koydum. Seçileceğimi zannediyorum. Bundan sonra da İkinci Cumhuriyetin demokratik prensiplerle devam ettirilmesini sağlıyacağım. Benim asıl mesleğim avukatlıktır. Bunların hiç biri olmazsa, avukatlığa döneceğim."

Tahtakılıç, politikacılığı bir yana, iyi bir aile babası olduğu için, üç küçük kızı -Işıkız, Güliz, Leyla- ve oğlu -İbrahim- ile Bakanlığı sırasında bile gerektiği kadar meşgul olmayı ihmal etmedi. Eşi Meziyet Tahtakılıç ise, kendisine elinden geldiği kadar yardımcı oldu. Şüphe yok ki, Tahtakılıçın gönlünde bir aslan yatmaktadır. Tahtakılıç bir koalisyon kabinesine muhakkak nazarıyla bakmaktadır!

Sarper ailesi: Hazırlığı en erkene alan aile, Dışişleri Bakam Sarper ailesi olmuştur. Sarper, İhtilâl Kabinesinden istifasında eşyalarım toplamış ve bir kısmım da İstanbula yollamıştır. Vazifenin geçici oluşunu daha ilk günden kabul etmiştir. Bayan Sarper mükellef Hariciye Köşkünde hep diken üstünde gibi oturmuş vs bir türlü bu yeni evi benimsiyememiştir. 15 Ekim seçimleri arefesinde ise, Sarperlerin taşınma hazırlıkları kesinleşmiştir. Bunun için ailenin küçük kızı Ayşe Sarper. Ha-

Orhan Mersinli vazifesi başında
Çalışkan Adam

cettepe Çocuk Hastanesindeki vazifesinden istifa ettirilip İstanbula ev aramaya gönderilmiştir. Ayşe Sarper İstanbulda henüz müsait bir ev bulamamıştır. Bulur bulmaz telefonla bildirecek ve Sarper ailesi taşınmaya başlıyacaktır. Selim Sarper ise İstanbul milletvekili listesinin başında bulunmaktadır. Ne var ki, eşi seçilse bile bayan Sarper İstanbulda kalmağa kararlıdır. Ancak, ayine-i devranın ne göstereceği hiç bilinmemektedir ve yapılan denklerin açılması o kadar zor değildir.

Üner ailesi: Başkan Gürselin ilk kabinesine aldığı Prof. Ragıp Üner, evini Ankaraya nakletmediği için, ailesi, 15 Ekim seçimlerini dört gözle beklemektedir. Zira Sağlık Bakanı Üner, seçimleri tâkiben İzmire, muayenehanesine ve İzmir Tıp Fakültesindeki kürsüsüne dönecektir.

Bakanlık vazifesi verilir verilmez başkente gelerek bir dost evinde sayılı günleri geçirmeğe başlayan Ünerlerin bu misafirlikleri, bitirdiğimiz hafta sona erme belirtileri gösterdi! Politika ile uzaktan yakından ilgisi bulunmayan Ünerler yol hazırlığına giriştiler.

C.K.M.P.

Mızıkçılığın uvertürü

İri yarı, gri elbiseli adam, elindeki çay bardağını şöyle bir tarttı, sonra büyücek bir yudum alarak konuşmağa başladı.

"— Efendim, muazzam bir şeydi kalabalık."

Arkasına yaslandı ve devam etti:

"— Sanki denizdi mübarek... Alabildiğine kafa deniziydi..."

Küçük ve loş odadakiler birbirlerine baktılar. Odanın dip tarafına konulmuş masanın başında oturmakta olan kalın kaşlı zat, kaşlarını hafifçe çattı. İri yarı adam durmadan konuşuyordu:

"— Zaten, bizim namaz kıldığımız camiin cemaati bol olur."

Ankara Radyosunun, Bölükbaşının huylarına ve mizacına alışık olmayan müdürü Nusret Altuğ ile yanındakiler bu garip adama hayretle baktılar. Vazifeleri icabı son günlerde bütün partilerin liderleriyle temas imkânını bulmuşlardı. Ama, Bölükbaşı kadar hafifine rastlamamışlardı. Sanki, o iri yarı vücudun içine helion gazı doldurulmuştu. Buna mukabil, hâdiseden haberdar olan gazeteciler güldüler. Bu, C. K. M. P. nin kerameti kendinden menkul liderinin bir eski âdetiydi. Etrafını tesir altında bırakmak için böyle palavraları sık sık atar ve sonra muhabirlere:

"— Yazdınız, değil mi? Deniz gibi olduğunu belirtin. Aman efendim, ne kalabalıktı o.. Görülmemiş şey.." diye, bıktırıncaya kadar ısrar ederdi.

Hâdise, bitirdiğimiz haftanın sonlarında birgün Ankara Radyoevinde, Müdür odasında cereyan etti. Çenesi çevik lider, partisi adına bir konuşma yapmak üzere Radyoevinde bulunuyordu. O serin sonbahar akşamı Bölükbaşı, yanında Kadircan Kaflı ve bir C. K. M. P. li aday olduğu halde Radyoevinin holünde darbukacı Hüseyin İleri tarafından karşılanıp iltifata mazhar olduktan sonra, doğruca Radyoevi Müdürünün odasına çıkmıştı. Çenesi çevik liderin konuşmaları hâdise yaratan cinsten oldu» ğu için başta Müdür Nusret Altuğ, Rodyoevi idarecileri kendisini merakla bekliyorlardı. İrikıyım liderin o akşamki konuşması 19.20'de başlıyacak ve 10 dakika sürecekti. Erkenden Radyoevine damlayan liderin heyecanı tamdı. Saat 19.16'da yerinden kalktı ve meşhur 4 numaralı stüdyonun yolunu tuttu. Bölükbaşının arkasında Yüksek Seçim Kurulunun müşahit üyesi Cemal Köseoğlu vardı. Stüdyoya vâsıl olunduğunda, bir hanım spiker beş dakikalık bir müzik programım henüz anons etmişti. İrikıyım lider büyük mikrofonun bulunduğu kısımda madeni bir, sandalyaya oturdu ve beklemeğe koyuldu. Sıkılmış olacak ki, önünde duran sürahiden bardağa bir miktar su koydu ve içti. Bu sırada müşahit üye Cemal Köseoğlu, radyo konuşmasına dair zaptı hazırlamıştı. Zaptın tek boş kalan kısmı, "konuşmanın konusu" kısanıydı. Köseoğlu son derece nâzik bir ifade ile yavaşça sorunca, irikıyım lider:

"— Bazı isnatlara cevap vereceğim" dedi.

Zaptın boş kalan kısmına, "Bazı isnatlara verilen cevaplar" yazıldı ve "başla" işaretiyle birlikte, irikıyım lider makina gibi konuşmağa başladı. Bölükbaşının konuşması tamamen hücum mahiyetini taşımaktaydı,

Bölükbaşı, hayaller içinde yüzdüğünü bir defa daha belli etti. Aman efendim, öyle yaman bir adamdı ki herkes kendisiyle meşguldü. Herkes kendisine komplolar kuruyordu. O bir aslandı. Öldüğüne dair rivayetler çıkarıyorlardı. -Bunu duyan da bir kendisiydi-. Herkesin ondan ödü patlıyordu. Bir konuştu mu, sanki zelzele oluyordu. Bu yüzden de, C. H. P. ve onun Bakan sandalyasında oturan bazı mensupları ve adayları, Bölükbaşının radyo konuşmalarını sabote etmek için bir tertip hazırlamamışlar mıydı? Ama buna Yüksek Seçim Kurulu meydan vermemiş ve Bölükbaşıyı konuşturmuştu! Çenesi çevik lider bütün bunları nevi şahsına münhasır telâkatiyle açıkladıktan sonra suçluların isimlerini de verdi: Baş suçlu, İhtilâl Kabinesinde Basın-Yayın Bakam bulunan C. H. P. li Sahir Kurutluoğluydu. Ötekiler ise, C. H. P. nin Adana milletvekili adayı Bekir Tünay ve onun hususi kalem müdürü Mehmet Özer idi.

Radyo dinleyicileri gülmekten kendilerini alamadılar. Bu, pek basit bir taktikti. Bölükbaşı, muhtemeli hazimetinin kılıfını şimdiden hazırlıyordu. Ankara Hiltondayken her

gürültüde "Tamam! Beni kurtarmak için ihtilâl çıktı.. Geliyorlar!" diye yatağından fırlayan ve bütün koğuşu kahkahalara boğan, yeni gelen her mahkûmu bir casus sayarak tedbirler alan, korkaklığıyla bütün cezaevine nam salan kerameti kendinden menkul lider, anlaşılan, son barutunu tüketmişti.

Fakat ertesi gün, Sahir Kurutluoğlu durumu anlatınca mızıklama hevesi Bölükbaşının kursağında kaldı.

Madalyonun öbür yüzü

Hakikaten, mesele hiç te irikrıym liderin, hem de Ankara Radyosu mikrofonunu kullanarak umumi efkâra intikal ettirdiği gibi değildi. Durum anlaşılınca, pek çok kimse Bölükbaşının âsabının hayli gerildiğini ve bu asabi tansiyon içinde üstadın herşeyi yapabileceğinde ittifak etti.

Basın-Yayın Bakam Kurutluoğlu, Bölükbaşı meselesiyle ilgili açıklamasına:

"— Bölükbaşının radyo konuşmalı hakikatlerin ifadesinden ziyade, kendisinin takip ettiği konuşma metodlarının tabii bir neticesidir" diye başladı ve sonra Bölükbaşının iddialarının Basın-Yayın Bakanlığının duvarlarında bir yankı bile yapmadığını ifade ederek:

"— Radyoda haberleri tam bir bitaraflık içinde Türk halk efkârına aksettirebilmenin imkânını aradık" dedi.

Mesele aslında son derece basitti ve Bölükbaşının lüzumsuz bir alınganlığından ortaya çıkıyordu. Basın-Yayın Bakanlığının bir memuru olan Mehmet Özer. bir vatandaş olarak, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki kanunu dikkatle tetkik etmiş ve bir itiraz dilekçesi hazırlayarak Yüksek Seçim Kuruluna göndermişti. Bundan ne Sahir Kurutluoğlunun, ne de Bekir Tünayın haberi vardı. Zaten eski Basın-Yayın Umum Müdürü Bekir-Tünay bir ay evvel gittiği seçim bölgesi Adanadan Ankaraya hiç gelmemişti. Özer, itiraz dilekçesinde bahis konusu hususa mûcip sebep olarak Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki kanunun 52. maddesini ileri sürüyordu Maddeye göre propaganda konuşmaları, oy verme gününden önceki dördüncü gün saat 21'e kadar yapılabiliyordu. Bu itibarla. Radyoda yapılan propaganda konuşmalarına Ekimin 11. günü son verilmesi gerekiyordu. İtirazcı, bunu bir Ankaralı seçmen olarak yapmış ve itiraz dilekçesinde Bölükbaşıdan bir kelime ile olsun bahsetmemişti. Ne var ki

Kulağa Küpe

Ah, o gözler!

Meydanlara çıktılar, günler ve günler bağırdılar:
"— Gözlerimize bakın!"
Baktık.
Aaa, bir çift şaşı göz..
Siz şimdi lütfen, sandıklara bakın!

Yüksek Seçim Kurulu oy çokluğu ile bu itirazı reddetti ve konuşmaların son güne kadar devam edebileceğini bildirdi. İşte bu red kararından sonra Bölükbaşıya gün doğdu. Eee, madem ki itirazcı, bir Basın-Yayın Bakanlığı müntesibiydi, o halde bunun altında mutlaka bir bit yeniği olmalıydı!

Tabii, Bölükbaşının salvoları pek ciddiye alınmadı. Sahir Kurutluoğ-u ise, haftanın sonunda, cumartesi günü, Yüksek Seçim Kurulunun aldığı karardan bahsederek, fikrini:

"— Yüksek Seçim Kurulunun verdiği kararlara riayete mecburuz " sözleriyle belirtti.

Üzerinde durulması gereken başlıca iki husus mevcuttu. Basın-Yayın Bakanı bunu da açıklamakta beis görmedi. O gün, propaganda süresinin sona ermesine birkaç saat kala, bu mühim noktaları ifade etti ve:

" —Bu iki önemli husus şunlardır: Birincisi, bu müracaatın, Bölükbaşının ifade ettiği şekilde, kendisinin şahsına müteveccih olmadığıdır. İtiraz Yüksek Seçim Kurulunca kabul edilseydi, seçime katılan bütün partilere şâmil olacak ve mensup olduğum partinin lideri dahil, diğer partiler de konuşmamış olacaklardı. Bu itibarla Bölükbaşı, bu müracaattan kendisine bir iftihar hissesi çıkaramıyacaktır" dedi.

Sonra sigarasından derin bir nefes çekerek izahatına devam etti:

"— İkinci noktaya gelince.. Bir vatandaşa kanunun tanımış olduğu bir hak, Bölükbaşının arzularına göre değil, hakka sahip olan vatandaşın takdirine göre istimal edilir."

Mesele anlaşılıyordu. Ortada fol ve yumurta yokken, Bölükbaşının bir takım iddialarla ortaya atılmasını, onun çaresizlik içinde kaldığının bir delili saymak icabetmekteydi. Fakat Bölükbaşı hakkında gene en iyi teşhisi, hemşehrisi olması hasebiyle, Sahir Kurutluoğlu koymuş oldu:

"-- Henüz seçimler bitmemişken,' kanunun tanıdığı hakların istimaline tahammül gösteremeyen bir parti liderinin iktidarda hiç bir şeye tahammül gösteremiyeceği bu suretle kendisi tarafından ispat edilmiş bulunmaktadır. İşin en düşündürücü tarafı da bu olsa gerektir."

Ama, bunu memlekette bilmeyen **mi vardı ki?**

Basın Yayın Bakanı Sahir Kurutluoğlu makamında
Koltuk dolduran adam

G E N Ç L İ K

Üniversiteler

Açıkta kalacaklar

Geçen haftanın «onlarında birgün, İstanbul Üniversitesi Talebe Birliğinin -İÜTB- Bandırmalı ciddi Baştanı Ayhan Efeoğlu, gevrek sesiyle şöyle konuşuyordu:

"— Yüksek tahsil bir problem almak üzere değil, olmuş vaziyettedir."

Ortadan uzun boylu, beyaz tenli, siyah saçlı, sağlam yapılıydı. Fen Fakültesi Kimya Mühendisliği Bölümü son sınıf öğrencisiydi. Işıldayan yeşil gözlerinin kapakları ile kaşlarının arası kırmızı ve şişkin, temiz yüzlü, efendi, sık, yakışıklı bir delikanlıydı. Biraz durakladıktan sonra üzüntüyle devam etti:

"— Bizim onlara, vicdani bir acıma duymaktan başka yapabileceğimiz hiçbir şey yok!"

"Onlar"dan kasdı, 1961-62 ders yılı için kütleler halinde Üniversitelere kaydolmak üzere müracaat eden genç lise mezunlarıydı. Gerçekten, yüksek tahsile devam etmek istiyen lise mezunlarının hali, seneler ilerledikçe, tabirin tam karşılığı ile, yürekler parçalayıcı bir hal almaktadır.

Sekiz Fakülteli İstanbul Üniversitesine 28 bin 847 müracaat yapılmıştır. Halbuki İstanbul Üniversitesinin 1961-62 ders yılı kontenjanı, 4 bin 50 den ibarettir. Mamafih her lise mezununa altı Fakültede imtihana girip şansını deneme hakkı verildiğinden, reel aday miktarı 11-12 bin civarındadır. Keza beş Fakültesi bulunan İstanbul Teknik Üniversite sinin 502 kişilik kontenjanına mukabil, 3 bin 583 aday mevcuttur. Böyle bir durum karşısında -bir kısmının da Güzel Sanatlar, Ticari ve İktisadi İlimler Akademileri gibi yüksek okullara gireceği hesaplanırsa-, 1961-62 den yılında giriş imtihanlarında ba--arı gosteremiyecek 7 bin civarında lise mezuna Üniversiteye girme imkânına sahip olamıyacak ve açıkta kalacaktır. Giriş imtihanlarını da bir seçme imtihanı saymak imkânsızdır. Zira mesele, zekâ ve bilgiyle alâkası olmıyan bir şans imtihanından ibarettir. Tıp Fakültesi Eczacı Okulunun 100 kişilik kontenjanına 1983 talip vardır.

1960-61 ders yılında, şimdiki kadar vahim olmamakla beraber, durum aşağı yukarı aynıydı. İstanbul Üniversitesine, mükerrerler dahil, 11 bin 836 müracaat yapılmış, lise mezunu adaylardan kontenjanlar şişirilerek 6 bin 925 kişi kabul edilmişti. Giriş imtihanlarını kazanamıyanlar muazzam patırtı çıkarmışlar, İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü önünde protesto zımnında bağırıp çağırmışlardı.

İstanbul Üniversitesi Senatosu, 1961-62 ders yılına ait kontenjanları geçen ders yılında dönenleri de hesaplıyarak azami şekilde tesbit etmişti. Rektör Onar peşinen dayatmış:

"— 4 bin 50, 4 bin 51 olmıyacaktır, imkânsız birşeydir" demişti

Fakat İstanbul Üniversitesi Senatosunun azmi, meseleyi halledecek ilâç olamıyacaktır. İstanbul Üniversitesi, açıkta kalacak 7 bin civarındaki lise mezununun tekrarlıyacakları geçen seneki hâdiselere gebedir. Çünkü, yüksek tahsile devam edemiyecekler, 111 sayılı kanunla lise mezunlarından Yedek Subaylık hakkı alındığından, vatani hizmet beklemektedirler. Liseden mezun olmaları dolayısıyla tecil alabilecekleri eğitim müessesesi kalmadığından, ilk askerlik devresinde er olarak kıtalara *sev*kedileceklerdir.

En verimli yatıran

T) erdin mesulü olarak Üniversiteleri

damgalamak muazzam haksızlıktır. Aksi halde ilmi haysiyetlerini de korumak endişesindeki Üniversiteler, Padişahlık zamanındaki eski Medreselere dönecektir. Zira o devirlerde eski medreselere gidenler vatani hizmetten muaf tutulmaktaydılar. Şimdi, okumak hevesi olsun olmasın, erlikten gözü korkan bir lise mezunu. Yedek Subaylık hakkını kazanmak emeliyle İstanbul Üniversitesinin herhangi bir Fakültesine kapılanmaya çalışmaktadır. Bazıları da bir tecil veya şebeke koparmak için aynı yola başvurmaktadır. Meselâ Edebiyat Fakültesinde 1961-62 yılında 50 kontenjanlı Sosyal Antropoloji nâm bir bölüm ihdas edilmiştir. Yeni bölüme müracaat eden adayların sayısı 97'dir. Yapılan araştırmada, 97 müracaatçı adaydan kahir ekseriyetinin Sosyal Antropolojinin mânasını dahi bilmediği meydana çıkmıştır. Aynı şekilde, gene Edebiyat Fakültesinin 50 kontenjanı mevcut Arkeoloji Bölümüne, giriş imtihanları için 331 aday kaydım yaptırmıştır. Arkeoloji Bölümünün halihazırdaki öğrenci sayısı, aşağı yukarı 500'dür. Dünyadaki bütün arkeologların toplamı, büyük ihtimalle 500'ü geçmez. Üstelik Türkiyede kaç hafriyat vardır? Cerbezeli Onar, gene geçen haftanın sonunda, o tatlı tebessümüyle:

"— Anlaşılan, dünyadaki bütün arkeologları biz yetiştireceğiz" şeklinde takılıyordu.

Üniversitelerdeki giriş imtihanları geride bıraktığımız hafta içinde başlamış ve bitmiştir. Henüz neticeler ilân edilmemiştir. Lise mezunları arasında şimdilik, sâdece gerginlik ve asabiyet sezilmektedir, fakat bir taşkınlık göze çarpmamaktadır. Uzak ta olsa, ümid bir fren vazifesi görmektedir. Esas gürültü ve fırtına, neticelerin ilânından sonra kopacağa benzemektedir.

Mesele, âcilen ele alınması gereken hayati bir meseledir. Yeter ki şümullü ve uzun vadeli düşünebilecek bir idare bulunsun. Milli Eğitime sarfedilecek paraların, en verimli yatırım olduğu idrak edilmelidir.

Berlin

Ağır tempo

Berlin ve Almanya meseleleriyle ilgili olarak Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyet Rusya Dışişleri Bakanlarının giriştikleri görüşmelerin, Başkan Kennedy ile Sovyet Büyükelçisi arasında bir mülâkatın faydalı olacağı neticesine götürmesinden ve bu mülâkatın yapılmasından sonra, aylardan beri en büyük ve yakın tehlike halinde dünyayı işgal eden bu meseleler üzerindeki çalışma ve temaslar hissedilir derecede ağır bir tempo almıştır.

Başkan Kennedy ile Sovyet Rusya Büyükelçisinin temasından sonra, bu teşebbüsleri yalandan tâkip eden ve Gromiko ile ayrı bir görüşme yapan İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Home bu sefer Sovyet Büyükelçisine Londrada Başbakan Mac Millan ile bir randevu hazırlamıştır.

Gerek Amerikanın, gerekse İngilterenin bu temaslar hakkında müttefiklerine malûmat vermekte oldukları bildirilmiş ise de, bu, olaylarını Paris ve bilhassa Bonn'dan merak ve endişe ile tâkip edilmesine mâni olamamıştır. Bu sırada Şansölye Adenauer'in Başkan Kennedy'ye bir mesaj gönderdiğine, Batı Berlin Belediye Başkanı Willy Brandt'ın ise Amerikaya koştuğuna şahit olunmuştur.

Fakat Sovyetler tarafından "faydalı", Batılılarca "enteresan" olduğu söylenen bu konuşmalardan sonra Gromiko, bitirdiğimiz hafta içinde, Moskovaya dönmüş ve ağır tempoya girilmiştir. Bunu şu olaylarla belirtmek mümkündür:

1 — Başkan Kennedy çarşamba gecesi tertiplediği basın konferansında Gromiko ile görüşmesinden bahisle, Berlin buhranının kolaylıkla çözülebileceğini gösteren bir unsur elde edilemediğini söylemiştir.

2 — Onu tâkiben İngiltere Dışişleri Bakanlığı sözcüsü de bu konuda müttefikler arasında cereyan etmekte olan istişarelerin bir müddet ağır bir seyir takip edeceğini ve buna sebep olarak da bu ayın 17'sinde toplanacak olan Sovyet Rusya Komünist Partisi 22. Kongresinde meydana çıkması muhtemel belirtilere intizar edildiğini ifade etmiştir.

3 — Nitekim bir gün sonra, cuma günü, resmi çevrelere dayanan bir Washington haberinde Batılıların 18 . 19 Ekimden itibaren -Sovyet Rusya parti kongresinin açılmasından sonra- toplanarak, ilerde Sovyetlerle girişilecek müzakerelerdeki tutumu inceleyecekleri bildirilmekteydi.

Demek ki bunca menfi şartlara rağmen müzakere vardı. Peki ama bu müzakereler hangi zemin üzerinde yapılacaktı?

Gelişen tasarı

Bu sütunlarda daha evvel de bir nebze bahsedilen tasarı, Doğu Almanya ile barış andlaşmasının imzasından evvel büyük devletler arasında Batı Berlinin statüsünü teminat altına alacak bir anlaşmaya varılması ve bu anlaşmanın barış andlaşmasına raptedilmesldir. Buna bazı beyanlarda oldukça müphem ifadelerle temas edilmiş bulunuluyordu. Fakat Doğu Almanya rejiminin kurulusunun 12. yıldönümü münasebetiyle söylediği nutukta Ulbricht, bu tasarıyı ilk defa açıkça ortaya atmıştır. İşin daha mânidar tarafı, bu nutuk, o sırada Doğu Almanyayı ziyaret etmekte olan Sovyet Rusya Başbakan Birinci Yardımcısı Anastas Mikoyanın önünde söylenmiştir.

O halde umumi manzarayı şu şekilde çizmek mümkündür:

Sovyetlerin Doğu Almanya ile barış yapmak -bu onların nazarında Doğu Almanyayı kendi saflarında tutmanın tek çaresidir- ve bu barışın bütün muhtemel neticelerini göze almak hususundaki kararlan değişmemiştir.

Batılıların da tehdit altında müzakereye yanaşmamak ve Batı Berlindeki haklarım uygun görecekleri vasıtalarla savunmak kararlarında bir değişiklik yoktur.

Ancak orta yerde aralanan bir kapı vardır. Batı Berlin işini barış andlaşmasından evvel ve iki tarafın da prestijine halel getirmeyecek bir formülle halletmek...

Doğrudan doğruya alâkalılardan biri Doğu Almanya lideri Ulbricht bu yolda bir açılış yapmıştır. Diğer alakalıdan, Batı Almanyadan hiç bir reaksiyon yok mudur? Buna, yoktur denemez. Zira en azdan, Batı Almanya Dışişleri Bakanı Von Brentano'nun perşembe günü, partisinin parlâmento grubu önünde yaptığı konuşma vardır. İlk bakışta eski tezlerden asla fedakârlık etmemiş gibi görünen bu konuşmasında Von Brentano, dört büyük devlet isterse, Doğu Almanya ile Batı Almanya arasında -velev bir seçim kanunu hazırlamak gibi mevzu ile doğrudan doğruya alâkası olmayan bir bahiste- konuşulabileceğini söylemiştir

Dış ve İç

Geride bıraktığımız hafta içinde bu gelişmeyi Batı Almanya yönünden yalnız dış politika zemini üzerinde değil, fakat aynı zamanda iç siyaset çevresi içinde de incelemek lâzımdır. Böyle yapılırsa, 12 yıldan beri Batı Almanyayı devamlı surette idare etmiş olan Hıristiyan - Demokrat Partisinin, geçen ay seçimlerinin neticelerinden lâzımgelen dersi almaya niyetli göründüğünü söylemek mümkündür.

Son seçimlerde Şansölye Adenauer'in partisi olan Hıristiyan . Demokratlar mutlak çoğunluğu elden çıkarırlarken, öte yandan kendi kayıplarının ve çöken küçük müfrit partilerden kaçan reylerin ana muhalefet partisi olan Sosyal - Demokratlara değil de, daha ziyade Liberallere gittiğini görmüşlerdir. Nitekim Hıristiyan - Demokratlar, uzun manevralardan sonra bugün nihayet hakem durumuna gelmiş olan Liberal Parti ile bir koalisyon kurmak yolundadırlar.

Seçim neticelerinin izahını yapmak isteyenler, Sosyalistlerin başarısızlığına başlıca sebep olarak bu partinin, bilhassa Berlin buhranı dolayısile, yukarıda Brentano'nun nutkundan bahsedilirken adı geçen eski tezlere Hıristiyan - Demokratlardan daha kuvvetle sarılmış, fazla ve tehlikeli bir sertlik göstermiş olmasında bulmaktadırlar.

Diğer taraftan yeni koalisyon hükümetinin programı üzerinde bugün bütün noktalarda anlaştıkları bildirilen iki partinin -henüz halledemedikleri hükümet başkanlığı meselesinin yanısıra ve onunla çok ilgili olarak Doğu bloku memleketleriyle gelecekteki münasebetlerin mahiyeti üzerin-

de de tam mutabakata varamadıkları, -Liberallerin bu istikamette biraz asılıp saçılmak talebinde bulundukları anlaşılmaktadır.

Von Brentano'nun perşembe günkü konuşmasının böyle bir iç vechesi de vardır ve herhalde umumi olarak gelişme aşikar olmaktadır.

Araplar

Havada balan jestler

Suriyenin ayrılık ve istiklâl kararı karşısında Me'mun Kuzberi hükümetini ilk tanıyan Ürdün ve Türkiye ile münasebetleri kesmek hususunda Kahireli diktatör Başkan Abdünnasırın aldığı karar, yine Nasırın Suriye emrivakiini kabul etmesi üzerine havada kalmıştır. Türkiyenin tanıma kararını, peşpeşe diğer devletlerin kararları takip etmiş ve bu suretle Ürdün ve Türkiye ile münasebetleri kesmek karan mana ve muhtevasını büsbütün kaybetmiştir.

Bununla beraber, Abdünnasırın düzensiz öfke hareketlerini daha ileri götürmekten vazgeçmiş görünmesi birliğin yavaş yavaş ve oldukça normal şartlar altında tasfiye edilmeye başlanması yine de memnunluk uyandırmış bulunmaktaydı. Bilhassa Arap Birliği büyük bir tasadan, bir dağılma tehlikesinden kurtulmuş oluyordu. Zira, Nasır. Suriyenin Birleşmiş Milletler gibi Arap Birliğine de tekrar müstakil üye olarak kabulüne mümanaat etmeyeceğini bildirmişti.

Gerçekten, bugün Suriye Birleşmiş Milletler Teşkilâtına yeniden tiye olmuş ve bu hiç bir ciddi muhalefet ile karşılaşmamıştır. Fakat öte yandan Arap Birliğinin tasaları henüz ortadan kalkmamıştır. Zira Kahireli diplomat, Arap dünyası ve umumiyetle dünya efkârı önünde yediği silleyi hiç de öyle göründüğü kadar hazmetmiş değildir.

Nasırın ayrılıktan sonra tek durmıyacağını pekiyi bilen yeni Suriye idarecilerinin bu husustaki endişeleri daha ilk anlardan itibaren belli oluyordu. "Büyük Arap Birliğine iha net" suçlaması ile Cemâl Abdünnasırın diğer Arap memleketlerini Suriyeye karsı kışkırtmak ve Şamda kurulan yeni idareyi "emperyalistlerin marifeti" diyerek peşinen ipotek altına almak istediği kısa zamanda anlaşılmıştır, Şam idarecileri bunu karşı Nasıra açıktan ilk kafa tutan Suruyeliyi. Albay Saracı nezaret altına almak. bir zamanlar memleke tin varlığını tehlikeye düşüren parti kavgalarına meydanı boş bırakmıyacaklarını, kaçmış olan solcu ve komünistlerin tekrar gelip başköşeye kurulmalarına mâni olacaklarını, Çiçekliyi memlekete sokmıyacaklarını bildirmek suretile kısmi korunma tedbirleri almışlardır. Fakat Kahirenin tahriklerine karsı bunların kifayetsiz olduğuna hükmeden yeni Suriye hükümeti, bu sefer daha geniş ölçülü bir hamle yapmış ve adeta müdafaadan taarruza geçerek, Arap memleketleri arasında bir federasyon kurulması teklifinde, bulunmuştur.

Hemen bütün Arap memleketlerinde az çok müsait reaksiyonlar uyandıran bu teklifin Kahirede gazap fırtınalarına sebep olması, darbenin tesirli olduğunu göstermiş, Nasır, Arap dünyası içinde mahsur durumunun açıkça meydana çıkmaya başladığını dehşetle müşahede etmiştir. Bu muhasaradan bir yarma hareketi ile kurtulmak gerekiyordu. Yarma hareketi

Nasır bu harekete, Küveytteki askerlerini geri alacağım bildirmek suretile tevessül etti.

Bilindiği gibi, geçen yaz Irakın Küveyt üzerinde hak iddia etmesi ve istila tehdidinde bulunması üzerine, henüz istiklâline kavuşmuş olan Küveyt emareti, bir anlaşma ile bağlı bulunduğu İngiltereden yardım istemiş, bunun üzerine İngilizler Basra körfezinin muhtelif yerlerinde bulunan kuvvetlerinden bir kısmım Küveyte göndererek Irak sınırına, yığmışlardı. Bu olay bütün Arapları üzmüş ve küçük Emirliği korumak için ingiliz kuvvetlerinin yerini alacak bir Arap Birliği silahlı kuvvetleri teşkili karar altına alınmıştır. Araplar bu kuvvetleri Birlik üyesi devletlerden bin bir müşkilât ile temin edip Küveyte göndermişlerdir. Bunun üzerine, daha evvel kararlaştırılmış olduğu veçhile Küveyt Emiri, İngilizlerden, çekilmelerini istemiş ve tahliye başlamıştır.

İşte, İngiliz kuvvetlerinin tahliyesinin bittiği ilân edilirken, Nasır da Küveytteki kuvvetlerini geri almak kararını bildirmiştir. Buradaki kuvvetlerin mühim kısmı Mısırlı olduğu ve Mısırlılar radar, münakale, hava savunması ve ikmal gibi işleri üzerlerine almış oldukları için, bu kuvvetler çekildiği takdirde Küveytte Irak hududundaki diğer Arap kuvvetlerinin, bunlar meyanında Suudi Arabistan ve Ürdün kıtaları ile sembolik değerdeki Sudan kıtasının işi pek güç olacak ve Küveyt dâvası başladığı noktaya dönmüş bulunacaktır.

Kahire bu kararına sebep olarak Küveytteki kuvvetler arasında Mısırlıların Ürdünlülerle geçinemediklerini ileri sürmektedir. Fakat açıkça görülüyor ki, bu kararın başlıca iki saiki vardır: Nasır evvelâ mahsur durum içinde Bağdata yanaşmak ve bir Kahire - Bağdat mihveri kurmak istemiştir. İkinci saik, yokluğunu Araplara hissettirmek, kendisi olmayınca hiç birşey yapılamayacağını isbata kalkışmaktır.

Fakat bütün bu jestlerin, Kahireli diktatörün diline doladığı büyük Arap Birliğinin mahvı pahasına Olduğunda şüphe var mıdır ? Küveyt Emiri çaresiz kalıp da yine İngilizleri dâvet edecek olursa, o zaman ne gibi bir durum ortaya çıkacaktır? Irakta petrol kumpanyaları ile müzakerelerin kesildiği şu sırada İngilizlerin tekrar gelip Küveyte yerleşmeleri Arap Birliği için pek iftihar edilecek bir manzara mı teşkil edecektir?

Abdünnasırın Arap Birliğinden ne mâna murad ettiği bu son olay ile ne kadar iyi anlaşılmıştır!..

K A D I N

Ankara

Bir açılış

Amerikan Büyükelçisinin Çankaya-daki evinin geniş bahçesi bir an içinde otomobille doluverdi. Otomobillerden süslü hanımlar iniyorlardı, fakat hiçbirisinin kavalyesi yoktu. Zaten bir anda doluveren kabul salonlarında da tek erkek görmek imkânsızdı.

Türk - Amerikan Kadınları Kültür Derneğinin yeni mevsime girerken açılış günü, gene her zamanki gibi Amerikan Büyükelçisinin evinde 'kutlanıyordu. Mrs. Hare, derneğin 400'e yakın üyesini kapıda karşıladı, hepsinin ayrı ayrı elini sıkarak hatırını sordu. Sağında, derneğin Türk başkam Beraet Renda, solunda ise derneğin Amerikalı başkam Barbara Ailen bulunuyordu.

Hadise, bitirdiğimiz hafta çarşamba günü saat 15 sıralarında geçiyordu. Üyeler tatil dönüşü birbirlerini bulmuş, olmaktan büyük bir memnuniyet duyuyorlar ve bu arada öpüşmeler, hararetli el sıkışmalar eksik olmuyordu. Amerikan kahvesi veya Türk çayı yudumlanırken, geçen yıl ve eski günler bol bol anıldı, yaz tatilinden bahsedildi. Bu arada herkesin merak ettiği şey, yeni faaliyet programı oldu. Artık tatil bitmişti, çocukların okul hazırlığı heyecanı da atlatılmış, herkes evine yerleşmişti. Biraz çalışmak, dernek için birşeyler yapmak, yararlı olmak zamanı da gelmiş demekti. Eski idare heyeti vazifeyi yeni idare heyetine devretmiş bulunuyordu. Her yıl yeni başkanlar ve mümkün mertebe yeni idareciler seçmek prensip ve geleneğine bağlı olarak dernek yeniden tazelenmiş bulunuyordu.

Yüklü bir program

Kahvesini veya çayını bitiren üye, yüksek topukları üzerinde kaymamaya çalışarak cilâlı merdivenlerden alt kata iniyordu. Buradaki geniş hol gayet câzip bir şekilde köşelere ayrılmıştı. Her köşe yeni çalışma yılının bir faaliyet programım gösteriyordu. Arkeoloji kolu, üyeleri kendi tarafına çekmek amacıyla çok câzip eski eserler teşhir etmekteydi. Özellikle, Amerikalı üyeler bu kolda çalışmayı pek çok istemekte ve dünyanın en tanınmış arkeolojik bir sahasına geldiklerini, Anadoluyu bu **bakımdan tanımayı arzu ettiklerini** sık sık tekrar etmektedirler. Gezi Grubu da onların arzusu ile kurulmuştur, fakat birçok Türk üyeler bu sayede yaşadıkları şehri ve memleketi daha iyi tanıdıklarım söylemektedirler. Seçme Kitaplar Kolu tanınmış Türk ve Amerikan eserlerini ele almakta ve üyeler sık sık buluşarak **bu konuda birbirlerini aydınlatmak**tadırlar. Müzik, Sanat ve El İşleri Grubu, Dekorasyon Grubu da aynı şekilde câzip köşeler hazırlamışlardı. Bunlar daima rağbet gören kollardır. Daha çok fedakârlık isteyen kollar, Sosyal Tardım ve Dikiş, Gönüllü Yardımcılar, Öğrenci Bursu kollarıdır. Bunların kadroları sene-

lerden beri pek az değişmiştir. Lisan kurslarında ingilizce öğrenen Türkler çoktur ama, türkçe öğrenen Amerikalılar da az değildir. Bunu ispat için de Amerikalı üyeler, Usan kursu köşesini kendi kurdukları cümlelerle süslemişlerdi. Gene, rağbet gören bir kol Briç, Beden Eğitimi ve Moda Koludur. Temek ve Ev İdaresinde nefis Türk meyveleriyle Amerikan usûlü konserveler yapılmış, bunlar Amerikan usûlü kavanozlara yerleştirilmişti. Meşhur patlıcan salatası da konservelerin İçindeydi.

Havacı üyeler ve köye yardım

Kadın derneklerinde pek az rastlanan bir kol, "Türk • Amerikan Külttü Derneğinde,, büyük rağbet görmüştür. Bu, Havacılık ve Uçuş Koludur. Üyeler yalnız havacılık hak kında bilgi edinmekle kalmamakta, uçtukları gibi, paraşütle atlamasını da öğrenmeye çalışmaktadırlar. Bu merak herhalde, üyelerin birbirlerine kavuşmak için denizaşırı mesafeler katetme zaruretinden doğmaktadır.

Gene çok rağbet gören bir yeni kol, Köye Yardım Koludur. Üyeler haftada bir kere Ankara yakınındaki köylere gidip, arzu edenlere okuma - yazma, dikiş ve değişik sistemde yemek pişirmesini öğretmektedirler. Şehre yakın köye inebilmek, hiç olmazsa oraya birşeyler götürebilmek kaygusuyla kurulan bu kol, kısa zamanda ilgi çekmiştir. Üyelerin köye götürdükleri bir yenilik te, onları sosyal yardımlaşmaya alıştırmak olmuştur. Haftada bir kere köye gidip çok iş yapmak mümkün olmamaktadır ama, köyde hemen bir teşkilat kurulmuştur. Bilenler bilmiyenlere öğretecek, böylece randıman pek çok arttırılmış olacaktır. Derneğin eski başkanlarından Suzan Pamir, köye yardım panosunun önünden ayrılmamakta ve bu kola mütemadiyen yeni yardımcı üyeler çekerek, günün rekorunu kırmaktadır.

İki Oya Sahip Erkekler

Jale CANDAN

Yurttraki seçim mücadelesini gündelik gazetelerden takip ettik. Bu belki seçimlerin neticesi hakkında bize pek kesin bir fikir veremedi ama, iyi görebilen ve iyi anlatan birçok yazarların yurdun dört bir köşesinden yazdıkları yazılar meselelerimizi bize daha iyi tanıtmak bakımından hakikaten faydalı oldu. Seçim tahminlerinin yanına sıkıştırılmış bir olay, bir hikâyecik, bazen bir espri, siyasi, iktisadi ve sosyal dâvalarımız konusunda köy ile şehir arasındaki uçurumu bir kere daha gözlerin önüne serdi. Uçurumlardan bir tanesi, şehirli seçmen kadınla köylü seçmen kadın arasındadır.

Şehirdeki seçmen kadın seçim kampanyasının bütün heyecanını yaşamış, olayları adım adım tâkip etmiş, bu konuda eşiyle başabaş gitmekle kalmayıp, onunla tartışmalara girmiş, bazen onu aydınlatacak kadar kendisini memleket meselelerine vermiştir. Aile çevresindeki bu canlı tutumunu çoğu zaman faal safhaya da dökmüş, mitinglere katılıp kürsüye çıkmış, hattâ mitingler tertiplemiştir. Muhtelif partilerde fiilen çalışan kadın, gazetelerden öğrendiğimize göre, meselâ. Eskişehirde, oylar üzerinde tesir yaratabilecek bir kuvvet göstermiştir.

Köydeki kadın da oy'una bağlıdır. Onu muhakkak surette kullanmak azmindedir. Ne var ki, kullanacağı oy halikında çoğu zaman fikir sahibi değildir. Kendisine sual soran gazeteciye ekseri, boynunu bükmüş ve erkeğinin peşinden gideceğini söylemiştir. Onun erkeği böylece iki oya sahiptir. Bu tutumu için köydeki seçmen kadını kınamak doğrusu elimizden gelmez. Köydeki, seçmen kadın ekseri okuyup yazmasını bilmez. Okumasını bilse bile, gazete yüzü görmez. Köy kahvesine hasredilmiş radyo havadislerini bile erkeğinden duyar. Bu durumda yapacağı tek şey, elbette ki erkeğine danışmaktır. Oyunu hiç olmazsa köyün realitesine en uygun şekilde kullanmak kaygusundadır. Zaten erkeğinin de akıl hocası a ğ a değil midir ? Bizim yapacağımız ş e y kınamak değil, köylü seçmen kadını bir an evvel düşünür hale getirmektir. O zaman oy'unu kendisine saklamasını bilecek ve fikir danışsa da, onu bir başka kişiyle paylaşamıyacağını anlıyacaktır.

Bugün birçok dâvalarını halletmiş birçok ileri memleketlerde bile kadın seçmenleri aydınlatan kadın seçmen teşekkülleri vardır. Bu teşekküller herhangi bir partiyi tutmayıp, hayattaki meşgaleleri icabı, siyasetle pek ilgileri olmıyan kadınlara bu konuda elzem bazı bilgiler vermekle yetinirler. Bunlar seçim kampanyası sırasında faaliyet gösterirler, fakat asıl arada çalışır ve memlekette siyasi bir tansiyon yokken, özellikle büyük şehirlerden uzak mıntıkalarda, kadınlara seçim bilgisi vermeye çalışır, onlara muhtelif partilerin programlarını anlatır, fakat oyları üzerinde hiçbir tesir yapmadıkları gibi, onlara kimsenin fazlaca tesiri altında kalmamayı da özellikle aşılarlar.

Memleketimizde böyle bir teşekkül yoktur. Yalnız C. H. P. kadın kollarının son yıllarda, kendi propagandalarım yapmak amacıyla da olsa, kadın seçmenleri aydınlatmak hususunda çaba gösterdiklerini ve bunda başarı kazandıklarını da kabul etmek yerinde olur. Meselâ yeni Anayasanın halk'oyuna sunulduğu günlerde kadın teşekkülleri bir kenara çekilip seyirci kaldıktan halde, C. H. P. kadın kollarının yeni Anayasayı anlatmak konusundaki çalışmaları elbette ki gözden kaçmamıştır. Halbuki tarafsız teşekküllerin bu işi daha kolaylıkla başaracakları açıktır ve meselâ Anadoluda oldukça geniş bir teşkilâtı bulunan Türk Kadınlar Birliğinin seçmen kadını aydınlatmak konusunda birşeyler yapmasını beklemek hakkımızdır. Böylece şehirli seçmen kadınla köylü seçmen kadın arasındaki uçurum doldurulmaya başlanacak ve zamanla, iki oya sahip erkek saltanatı da ona erecektir.

C E M İ Y E T

Filizi yeşil rahat koltuğa ayak ayak üstüne atarak gömülmüş fidan boylu genç kadın, muntazam beyaz dişlerini göstererek gülümsedi ye:

"— En çok vatanımı ve milletimi, sonra da sırasiyla kocamı, çocuğumu ve ailemi severim. Arkadan müzik ve spor gelir" diye konuştu.

Üzerinde koskoca dört düğmeli, açık mavi, beyaz kırçıllı, yünlü Ur pardesü vardı. Pek ahım. şahım sayılmayacak lâcivert iskarpinlerinin ön ve arkalarında beyaz fiyongalar bulunuyordu. Çantası büyüktü ve fidan boyu, kocasınınkini geçmesin düşüncesiyle bilhassa yaptırılmış kısa topuklu iskarpinleriyle aynı renkteydi. Başına fes biçimi, beyaza yakın mavi. tüylü bir şapka giymişti. Yakasına küpeleriyle eş pırlanta ve lacivert mineden işlenmiş iri ve şahane bir broş takmıştı. İnce uzun boynundan üç dizi hakiki beyaz inci bir gerdanlık sarkıyordu. Kuzguni saçlarım arkadan topuz yapmıştı. Beyaz eldiveni çok uzun ve perlondu. Tokalaşabilmek için sağ elindekini çıkarmıştı. Ruju portakal rengi, makyajı hafifti

Hâdise, bitirdiğimiz haftanın başlarında, salı günü, Yeşilköy Hava Alanının gösterişli Şeref Salonunda cereyan ediyordu. Konuşan, İranın iki senelik İmparatoriçesi 23 yaşındaki Ferahtı. Kocasıyla resmi bir ziyaret için Parise giderlerken, özel uçaklarının yakıt ikmali yapabilmesi için İstanbula uğramışlardı. Zarif Ferah, zayıf ve solgun görünüyordu. Zayıflığı, burnunun iriliğini daha fazla ortaya koymuştu, ama gene de güzeldi. Tatlılığına ve sempatikliğine rağmen asil ve vakurdu. Etrafında kendisinden şık ve 50 yaşına yaklaşmış annesi Feride Diba, başta İstanbulun beğenilen Vali ve Belediye Başkanı üç yıldızlı General Refik Tulgasın sevilen eşi Jale Tolga olmak üzere, diğer karşılayıcı hanımlar toplanmışlardı. Dimdik oturan İmparatoriçe biraz yerleşir gibi yaparak sözlerine devam etti:

"— İlk defa ayrıldığım oğlumu, daha şimdiden -Tahrandan aynı günün sabahı yola çıkmışlardı- göreceğim geldi. Dadılarına teslim edip Tahranda, Sarayda bıraktık. Yürümeğe ve konuşmağa başladı. Şimdi farsça, ingilizce ve fransızca olarak 'baba' 'anne' gibisinden tek tük kelimeler söyliyebiliyor. Babası, farsçanın yanında ingilizce ve fransızca da öğrenerek yetişmesini istiyor. Fevkalâde neşeli ve sıhhatli bir çocuk. Hergün Tahrana, Saraya telefon edip dadılarından halini hatırını soracağım."

Ferahın çocuğu, Hümayun Rıza Pehlevi, İran Şahının Veliahdıdır ve 31 Ekimde, 1 yaşını dolduracaktır. Haneden mensubu olmayan Ferah, 41 yaşındaki Şahın üçüncü karısıdır.

.L şeklindeki Şeref Salonunun diğer kösesi de âdeta selâmlık (eklindeydi. Şah ile karşılayıcıları Ticaret Bakanı ve Dışişleri Bakan Vekili Mehmet Baydur, Örfi İdare Kumandam Korgeneral Cemal Tural, İranın, emekli üç yıldızlı General Ankara Büyükelçisi Hasan Arfaa daire olmuş, oturuyorlardı. Şah, üzerine, yeni olmıyan bir Hava Mareşali üniforması giymişti. O da eşi gibi zayıflamış ve süzülmüş görünüyordu. Mamafih çevik, sıhhatli ve hareketleri askerceydi. İki hafta kadar önce bir kalemde 133 milyon dolarlık menkul ve gayrimenkulünu milletine bağışlamış olan Şah, gazetecileri kabul etmek nezâketini de gösterdi. Bâbıâlinin siyasi ve hanım dedikodu yazarları Şeref Salonunu doldurdular. Düşük İktidar devrinde böyle imkânları unutmuş olduklarından hepsi de fevkalâde memnun ve mesuttu. Şaha yağdırılan sualler arasında eşi ile alâkalı olanlar da vardı. Türk basınına yabancı kaynaklardan, saçma olmasına rağmen, tehalükle kullanılan bir haber intikal etmişti. Güya İmparatoriçe, çocuğunu da yanma alarak Parise yerleşecek, oradaki Güzel Sanatlar Akademisinde tahsiline devam edecekti. Şah buna taftadan uzak, mütebessim bir çehreyle ve samimiyetle cevap verdi.

Şahın transit geçişi, tabiatiyle gayrıresmiydi. Fakat milletlerarası protokol kaideleri aşılmış, dört başı mamur ve tantanalı bir karşılama ve uğurlama töreni tertiplenmişti. İstanbulun meşhur 66. Tümenine bağlı 26. Piyade Alayının tığ gibi Anadolu çocuğu Mehmetçiklerden müteşekkil Merasim Kıtası ve Bandosu, Yeşilköy Hava Alanında selâm resmini ifa etti. 21 pâre top atıldı. Türk ve Iran Milli Marşları, kırmızı çuha zeminli merasim plâtformu üzerinde, hem de ikişer defa, dinlendi. Siyah kostümlü Baydur, apar-topar Ankaradan İstanbula gönderildi.

Dünyanın en popüler kadınlarından biri olan İmparatoriçe, cezbettiği alâka bakımından kocası Şehinşahı gölgede bıraktı. Bütün gazeteciler, karşılayıcılar ve halkın dikkati onun üzerine toplanmıştı. Hele Milli Marşlar dinlenirken, foto muhabirleri resim almak için burnunun dibine kadar sokularak genç kadıncağızı tâciz ettiler. Yeşilköy Hava Alanının genç ve ehil Müdürü Kurmay Hava Yarbayı Zafer Erayın haklı müdahalesi Ferahın biraz içini rahatlattı.

Şah ve Diba Yeşilköyde
Modern aile

Yeşilköy Hava Alanını dolduran İranlı diplomat, subay ve öğrenciler, zayıf, kara-kuru bir Albay hariç, istisnasız Şahın elini öptüler, İran Kolonisi ve kalabalık meraklı topluluğu, gelişinde ve gidişinde Şah ve İmparatoriçeye sevgi tezahüratı yaptılar. Jale Tulga ve Iranın İstanbul Başkonsolosunun eşi, İmparatoriçeye birer çiçek buketi takdim ettiler.

*

Haftanın sonundaki gün başkent, seçim meseleleriyle Ziyadesiyle ilgilenirken, Bulvar Palasın şirin salonlarında bir nişan merasimi icra edildi. Türk-Amerikan Derneğinin sevimli Müdür Muavinlerinden Aydoğan Hakmanlar, son derece zarif bir kız olan Ülkü Davutoğlu ile nişanlanıyordu. Dâvetlilerin çoğunluğunu Amerikalılar teşkil ediyordu ama, genç Aydoğan bu arada dostlarını da çağırmayı ihmal etmemişti. Eski dostlar bir masada buluştular ve dertleştiler. Paha doğrusu, basın mensubu olan dâvetliler bol bol dert dinlediler. Dertlilerden biri, sabık Basın-Yayın Umum Müdürü Altemur Kılıçtı. Kılıç, Umum Müdürlüğü zamanında pek ihmal ettiği sevimli eşiyle, etrafın dikkatini çekecek derecede meşgul oldu. Türk-Amerikan Derneğinin bütün mensupları orada hazır ve nâzırdılar. Genç nişanlıların masaları teker teker dolaşmalarından sonra merasim neşe içinde sona erdi.

S A N A T

Haberler

Şimşekten haber

Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının genç şefi Hikmet Şimşek, geçen aylar içinde gittiği Almanyadan bize övünç verici haberler ulaştırmaktadır. Kendisi, "Genç Müzisyenler" teşkilâtının her yıl düzenlediği konserlerde orkestra yönetimi için dâvet edilmişti.

"Jeunesses Musicales - Genç Müzisyenler" teşkilâtı İkinci Dünya Savaşı sırasında Belçikada kurulmuş, kısa bir süre sonra otuza yakın memlekete yayılmıştır. Amacı, müzik yapan ve seven gençleri birleştirmek ve kaynaştırmaktır. Teşkilâtın Almanyadaki şubesi en çok çalışma gösteren topluluklardan biridir. Bu teşkilât her yaz Veikersheim Sarayında Milletlerarası Gençlik Senfoni Orkestrası, Opera Ve Oda Müziği kursları açmakta ve konserler düzenlemektedir.

Bu yıl orkestra kurs ve konserlerini yönetmek üzere üç orkestra şefi çağrılmıştır. Bunlar Almanyadan Prof. Heınz Dressel, Türkiyeden Hikmet Şimşek, İngütereden Charles Mackeras'tır.

Bu, Hikmet Şimşekin Weikersheim'a üçüncü çağrılışıdır. İlkin 1958 yılında misafir olarak, Weikersheim'a giden Şimşek, yönettiği biz konserde büyük başarı kazanmış, bunun üzerine 1957 yılında teşkilât tarafından asistan-şef olarak angaje edilmiş ve üç konser yönetmiştir. Bu yıl yönettiği konserler de geniş ilgi ve yankı uyandırmıştır. Tanınmış Alman müzik eleştirmenleri Hikmet Şimşekin yöneticilik gücünü belirtmişlerdir. Bu eleştirmelerden birinde söyle denilmektedir: "1967 yılından asistan-şef olarak hafızalarda iyi bir hatıra bırakmış olan misafir şef Hikmet Şimşek, yumuşak bir şekilde ve tam bir Fransız zarafetiyle sahneye çıktı. Orkestrayı yönetişi de görünüşüne uyuyordu. Hem iktisatlı, hem de orkestraya büyük bir serbestlik veriyordu. O, geçmiş saygılı zamanların bütün yaşama sanatını ve düşünce tarzını geri getirircesine büyük bir zarafetle işaretini verdi ve Haendel'in Su Müziği başladı."

Hikmet Şimşek, iki yıl Fransada kalacak ve orkestra şefliği üzerinde çalışacaktır. Genç ve zarif eşi Gönül Gökdogan Şimşek de bu yıl Fransız Konservatuvarının son sınıfını bitirecektir.

Hikmet Şimşek son turnede bir provada

Başarılı tempolar

Bir resim sergisi

Konya Koleji resim öğretmeni Erdoğan Munis bitirdiğimiz haftanın sonlarında Milli Kütüphane Resim Salonunda bir resim sergisi açmıştır.

Erdoğan Munis, çoğunlukla Varlık dergisinde yayınlansa siyah-beyazlarıyla dikkati çekmiştir. Özellikle Konyada kendisi gibi ülkücü öğretmen ve sanatçı arkadaşları ve çalışkan bir Millî Eğitim Müdürünün yakın ilgisi ve desteğiyle, gerçekten övülecek sanat çalışmaları yapmaktadır. Konyada ilk olarak düzenlenen Sanat Sergisi, İlk Öğretim Haftası gibi çalışmalarda Erdoğan Munisin emeği ve hizmeti geçmiştir. Sergi 25 Ekime kadar açık kalacaktır.

İdeal hukuk mu, mer'i hukuk mu?

Ankaradaki sanatçılardan birinin sık sık söz açtığı bir kararı, geçirdiğimiz hafta içinde bir hukuk tartışmasına sebep oldu. Sanatçı, "Eğer" diyor, "seçimlerde şu parti kazanır da iktidara gelirse, artık bu ülkede yaşama şansının kalmadığına inanacağım. Bu yüzden de vatandaşlıktan istifa edeceğim!" Eşi dostu bunu önceleri şaka sandılar ama, son günlerde işin pek şakaya gelir yanı olmadığım da anladılar. Sanatçı, "İçişleri Bakanlığına dilekçemi hazırladım" deyince, hukuk yönünden tartışma da başladı. Vatandaşın vatandaşlıktan istifa hakkı var mı, yok mu? Mer'i hukuk hükümlerine göre yok. Ama, sanatçı diyor ki: "Olmaz böyle şey. Devletin vatandaşı vatandaşlıktan ıskat hakkı olur da vatandaşın istifa hakkı neden olmaz? İstifa ederim. Hukukçular işin çözümü'nü bulsunlar. Böylece hukuk ilmin de bir yardımın dokunur."

Eski Hisarcılardan Munis Faik Ozansoy, O. Fehmi Özçelik, Mehmet Çınarlı, İlhan Geçer, Gültekin Samanoğlu Canlı Balıkta toplanmışlar» dı. Yandaki masada da "hukuk ilmine hizmet"te ısrar eden sanatçı, iki arkadaşıyla beraberdi. Konu yenideni açıldı. Hukukçu olarak Fehmi Özçehkin fikrine ve hakemliğine başvuruldu. Özçelik, "ideal hukuk" yönünden sanatçıyı haklı buldu ama, "mer'i hukuk"un imkânsızlığını da belirtti.

Mesele, seçim sonucuna bağlı görünüyor. Bakalım ne olacak?

"Günlük" özel sayısı

Türk Dili dergisi, bundan önce yayınladığı ve büyük bir ilgiyle karşılanan "Çeviri Şiir" ve "Deneme" özel sayılarından sonra bir de "Journal-Günlük" özel sayısı hazırlamaya karar vermiştir. Daha çok Batılı yazarların tuttukları "Journal-Günlük"-ler, birçok yönlerden hem sanatçının özelliğini, hem de eserlerini ve tutumunu açıklayıp belirtmesi bakımından önem kazanmıştır.

Türk yazarlarıyla sanatçılarının da bu yola girmelerini desteklemek yerinde olur. Bu özel sayıda birçok büyük sanatçının türkçeye çevrilmemiş önemli günlüklerinden parçalar verileceği, ayrıca sayısı az da olsa, Türk yazarlarından günlük tutanların da gün ışığına çıkmasını sağlıyacağı düşünülürse, önemli bir eser daha kazanılacak demektir.

(Basın - 15529) — 196

K İ T A P L A R

Uyarmalar

(Nadir Nadinin makaleleri. Cumhuriyet YayınlaRI, İstanbul, Cumhuriyet Matbaası 1961, 318 sayfa, 10 lira)

Yüzbin kadar Türk vatandaşının dünyaya açılan penceresi, Cumhuriyet gazetesidir. Üstelik te bu vatandaşlar, Türkiyenin dört bir köşeline dağılmış, gerçek aydınlar sınıfından vatandaşlardır. Yani Türkiyede bir sınıf insan vardır ki, sabah kalktığı zaman, Türkiyede neler olmuş, dünyada neler olmuş, bunları öğrenmek için illâ da Cumhuriyet gazetesi sütünlarına bakmak ister. Türkiyede gazeteciler vardır, geniş kadrolu, büyük tirajlı gazetelerin sahipleri vardır. Bunlar dahi, sabahları uyandıklarında, şu veya bu gazeteden önce Cumhuriyeti görmek isterler. Vazifesi veya merakı icabı on, onbeş gazete okuduğu halde, Cumhuriyeti okumamışsa gazete okumadığını ileri süren bir hayli vatandaş vardır. Yâni, kısacası Cumhuriyet, Türkiyede geçmişi olan, geleceğine güvenilen ve okuyucusuna yüzdeyüz itimat telkin eden bir ciddi gazetedir. Hükümet adamı da, memur da, aydın da bu gazetenin yazdıklarına mutlaka kulak vermektedir.

İşte bu Cumhuriyet gazetesinin Başyazarı Nadir Nadi, 1950 yılından, D. P. nin yıkıldığı günlere kadar geçen on yıl içinde yazdığı üçbin küsur başyazıdan 186 tanesini seçmiş, bir araya getirip "Uyarmalar" adlı bir kitapta toplamıştır. Uyarmalar, kitabın kısa adıdır. Aslında kitap "Atatürk İlkeleri Işığında Uyarmalar" veya "Bir İflâsın Kronolojisi, 19S0 1960" diye iki ad taşımaktadır.

Nadir Nadi, elli küsur yaşında, son derece dürüst ve temiz yaşamış, zevki selim sahibi. Batı kültürü almış, aklı başında bir insandır. Gazeteciliği tıpkı küçült kardeşi Doğan Nadi gibi babasından tevarüs etmiştir. Babası vefat ettikten sonra gazetenin başına oturmuş, başmakale sütunundan Türkiyeye hitap etmiştir. Hitap ederken de hep babasının, "adamları kızdırmak için değil, fikirleri yürütmek için yazmalı" sözlerini kendine şiar edinmiştir, Sert ve kırıcı polemiklere girmemiş, sağa sola çamur sıçratmamış, efendiliğini, ağırbaşlılığını dalma muhafaza etmiştir. Ama bir an da, doğru bildiğini, inandığını söylemekten geri kalmamıştır. Makalelerinde daima Batıyı örnek almış, Atatürk ilkelerine sımsıkı sarılmış ve temiz, duru bir dil kullanmıştır.

Nadir Nadi "Uyarmalar"ı üç bölüme ayırmış. Birinci bölüm, D. P. nin iktidara gelip ilk icraat örneklerini vermeğe başladığı günlerde yazılmış yazılarla başlayıp, 1954'e kadar uzanmaktadır. Nadir Nadi bu devrede bazan tatlı, bazan uyarıcı ve sertçe bir dille, tecrübesiz D.P. iktidarına doğru yolu göstermeğe çalışmakta, bu parti iktidarının sağa sola kaymasını önlemek için gayret sarfetmektedir. Kitabının bu ilk bölümüne Nadir Nadi "İlk Uyarmalar" adını takmıştır. 1954'den sonra yazdığı yazılara Nadir Nadi "Akıntıya Kürek" adını vermiştir. Tâ 1958'e kadar, Türk milletiyle beraber, Nadir Nadi de Cumhuriyet gazetesinin başyazı sütununda akıntıya kürek çekmiştir. D. P. iktidarının başındakileri ikaza, doğru yola girmeye çağırmıştır. Ama anlayan, dinleyen kim?

Nadir Nadi
Uyarıcı

Nadir. Nadinin kitabının üçüncü ve son bölümü, "Son Uyarmalar" ara başlığım taşımaktadır. Nadir Nadi bu devrede azıcık daha sert, azıcık daha polemikçidir ama, üzgün görüşlerini yazmaktadır. Devrin iktidarı artık hiç bir şekilde islah kabul etmiyecek bir yola girmiştir. Artık ne yapılsa boştur. Ortada lâf anlıyan kalmamıştır.

"Uyarmalar"ı okurken, aşağı yukarı kronolojik bir sıra ile, D. P. devrinin hatalarım tek tek görmek mümkündür. Türkiyenin gerçekten en iyi başyazarlarından biri olarak Nadir Nadi, her Hatayı tam zamanında görmüş ve bu hatadan dönülmesi için de elinden geldiği kadar doğru yolu göstermiştir. Meselâ, 7 Haziran 1950'de, yani D. P. nin iktidara geçmesinden üç hafta sonra, ezanın türkçe yerine arapça okunması konusu çıktığı zaman Nadir Nadi, daha bu iktidar yenidir, biraz susup beklemek lâzımdır dememiş, hemen sesini yükseltmiştir. D. P. başlarına Atatürk ilkelerini hatırlatmış, atılan adımın sonunun nereye kadar uzanacağım göstermiştir. Hem de bunu son derece tatlı, insana batmayan bir dille yapmıştır. Yapmıştır ama. daha o günlerde dahi sözüne aldıran olmamıştır. Zaman geçmiş, basın hürriyetlerine el atılmış; Nadir Nadi bu zihniyetin de karşısına dikilmiştir. Üniversite hürriyeti denmiş, mahkemelerin bağımsızlığı denmiş, hak denmiş, hukuk denmiş, gericilik denmiş» her ne denmişse, şayet denen şeyin sonunda geriye doğru, kötüye doğru bir adım atılıyorsa Nadir Nadi sesini yükseltmiştir. Gericilere, kötücülere karşı direnmiş, vatandaşları, aydınları da direnmeğe çağırmıştır. "Uyarmalar" baştan sona okunduğunda, yazılanla bunlar hep görülmektedir. "Uyarmalar"ı okuyan bir insan, Nadir Nadinin son on yıllık çırpınışlarını gayet rahat ve net olarak görmektedir. Derinliği yazıldığı günlerde pek de iyi hissedilememiş olan bir takım makaleler vardır ki, insan bunları aradan şu kadar yıl geçtikten sonra tekrar ve topluca okuduğu zaman, "Bak, Nadir Nadi daha o günden olacakları görmüş, hiç değilse sezmiş ve yazmış" diye düşünmekten kendini alamamaktadır. Gerçekten de Nadir Nadi, bir Bâbıâli insanı olarak, bir aydın olarak, zamanında kendi payına ne düşmüşse yapmıştır. Paranın, pulun, şöhretin, ikbalin peşinde iki büklüm eğilmemiştir. Kendisine her istediğini sağlayabilecek olan hesapsız bir iktidarın karşısında alnı tertemiz dikilmiş durmuştur. Bütün bunlar gerçekten memleketimizde örnekleri çok az olan şeylerdir. Bu bakımdan milletçe Nadir Nadiyi ne kadar kutlasak azdır.

Ne var ki, Nadir Nadinin "Uyarmalar"ını atadan şu kadar yıl geçtikten sonra tekrar okurken, insan ister istemez düşünüyor. On yıl boyunca, her Tanrının sabahı bu memlekette gerçekten aydın sayılabilecek seksen ile yüzbin kişinin kargısına çıkan bu sözler, bu yazılar, bu kadar uzun bir süre niye okuyucuyu etkilememiştir? Yahut etkilemişse

niye daha çabuk ve kesin bir şekilde bu etki kendisini göstermemiştir? Niye iktidar başındakiler, bu son derece açık ve göze çarpıcı uyarmalardan gereken dersi almamışlardır? Bu soruların cevapları gerçekten ilgi çekici olabilir. Akla iki ihtimal geliyor. İkisi de kandırıcı, inandırıcıdır: Bir, Türk toplumunda aydınlar, aklı başındalar ağır hareket ederler, biraz fazlaca idare-i maslahatçıdırlar, ''aman statüko bozulmasın"cıdırlar, "evde evlâd-u eyal var"cıdırlar, daha da kestirmesi, "bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın" diye düşünürler, bunun için de, uyarmaların ve bu uyarmalara benzer uyarmalarda bulunan diğer bazı insanların gayretleri meyvasını bu kadar geç vermiştir. Yahut verir gibi olmuştur.

İkinci izah tarzı daha da akla yakın geliyor: Nadir Nadi ve onun gibiler, bir sosyal görüşün tâkipçileri değil, sâdece işaretçileridirler. Eh, hal böyle olunca da işaret edenlerin işaret ettikleri nokta ister istemez azıcık sisli ve puslu kalır. İşaret edilenler, işaret edilen yere gitmekte pek tehalük göstermezler.

Şöyle veya böyle, ne olursa olsun, şayet D. P. iktidarının on yıllık iktidarı devrindeki hatalarını görmek istiyorsanız, bu hataların nedenleri üzerinde düşünmek istiyorsanız, Nadir Nadinin, gerçekten bir başyazarın üslûp endişelerinden çok daha yukardaki endişelerle kaleme alınmış ve her biri başlıbaşına birer güzel yazı örneği de olan "Uyarmalar" adlı makaleler serisini mutlaka okuyunuz. Hele politikacıysanız, iktidardaysanız veya iktidara gelmeğe hazırlanıyorsanız bu kitabı mutlaka okumalı ve dünkülerin alamadıkları dersi almalısınız.

Konserler

İstanbul

Cemal Reşit Rey, viyolonist Suna Kanla beraber Şan Sinemasının sahnesine çıkıp ta salonu tıklım tıklım dolduran dinleyicileri selâmladıvakit, takvimler Ekimin 8'ini gösteriyordu. Biraz sonra mevsimin ilk senfonik konseri başlıyacaktı. Programda son derece ilgi çeken üç eser yer almıştı. Vivaldi'nin keman ve yaylı çalgılar orkestrası için "Mevsimler" adlı dört konçertosu, Debussy'nin "Prelude a I'aprés midi d'un Faune"u ve Cemal Reşit Reyin "Fatih Sultan Mehmet" adlı senfonik şiiri. "Mevsimler", bir Türk orkestrası ve bir Türk solisti tarafından İstanbulda ilk defa çalınacaktı. "Fatih'in de -programdaki nota göre. Türkiyedeki ilk icrası yapılıyordu. Vâkıa bu eseri iki yıl kadar önce Robert Lawrence Ankarada Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasına çaldırtmıştı ama, o "Fatih" ile bu "Fatih" arasında dağlar kadar fark vardı. O zaman, Robert Lawrence kendi keyfince senfonik şiirin sağım solunu budamış ve büyük bir pervasızlıkla "esere hizmet ettiğini" iddia etmişti. "Fatih Sultan Mehmet", bestecinin kaleminden çıktığı şekliyle ilk defa o gün çalınacaktı.

Vivaldi'nin "Mevsimler"i, yeni konser mevsimi için mükemmel bir Auftakt teşkil etti. Viyolonist Suna Kanın bu önemli eseri enine boyuna incelediği, her ölçüde belli oluyordu. "Mevsimler", herşeyden evvel tasviri bir kompozisyondu: Vivaldi, ilkbaharda kuş seslerini, yazın guguk kuşunun ötüşünü, sonbaharda sarhoş şarkılarını, kışın soğuğunda dişleri birbirine vuran, ısınmak için tepinen insanları canlandırmıştı. Büyük ustalık isteyen son derece güç ve parlak keman pasajlarının yanında, dünyanın belki de en duygulu, en içli sarkılan yer alıyordu. Suna Kan, bu mükemmel eseri bütün yönleriyle ortaya çıkardı. "Mevsimler"i bu kadar parlak, bu kadar duygulu, bu kadar temiz çalmak ancak büyük kemancılara, kemancılığın da üstünde, büyük müzisyenlere vergi olmalıydı. Suna Kan sahnedeyken "keman" sahneden çekiliyor, gözden kayboluyor, "'teknik", "doigte" gibi şeyler silinip gidiyor ve dinleciyiler son derece beşerî bir icranın peşisıra sürükleniyorlardı.

Eski toprak

Konserin Vivaldi kadar ilgiyle dinlenen diğer eseri Cemal Reşit Reyin "Fatih" adlı senfonik şiiri oldu. Besteci bu eserinde önce Fatih Sultan Mehmetin bir portresini çizmiş, sonra da İstanbulun fethedilişini tasvir etmişti Kompozisyonun XX. yüzyılın dinleyicisi için oldukça eski bir dili vardı ama, ustaca kurulmuş olduğu da inkâr edilemezdi. Cemal Reşit Rey, eserini birbirine zıt iki ifade üzerine oturtmuştu. Bu iki zıt ifade, dinleyici karşısına önce Fatihin portresinde -birinci kısım- çıkıyordu: Kahraman Fatih ve şair Fatih. Arkasından savaş sahneleri ve dua sahneleri geliyordu. Senfonik şiir, genel olarak izlenimci okulun çerçevesi içine giriyordu ve madeni nefesli çalgılarla vurma çalgıların ağır bastığı "héroique" bölümlerde Musorski'ye, tahtalarla yaylıların Ön plâna geçtiği "lyrique" bölümlerde Fransız "impressioniste"lerine yakın duruyordu. Cemal Reşit Rey, zıt ifadeler arasındaki dengeyi iyi âyarlamış ve kompozisyonu sıhhatli bir ritmik bünyenin etrafına oturtmuştu. "Fatih Sultan Mehmet" çağımızın çocuğu sayılmazdı, ihtiyar olarak doğmuştu ama, "milli" karakteriyle, sağlam yapısıyla herhalde pek çok kişinin ilgisini üstüne çekecekti.

Ankara

Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası 10 Ekim sah gecesi mevsimin ilk konserini verdi. Orkestrayı İtalyan şef Bruno Bogo yönetiyordu. Programda Corelli'nin fa majör Conoerto Grosso'su, Wagner'in Parsifal Prelüdü, Liadov'un 8 Peri Masalı ve Beethoven'in Üçüncü Senfonisi yer almıştı. Bruno Bogo, orkestrayı Eylül başından beri büyük bir titizlikle çalıştırıyordu ama, ektiklerini ilk konserde biçtiği pek söylenemezdi: Konser teknik yönden orta seviyenin üstüne çıkamadı. Vâkıa orkestra geçen yıllara nazaran adamakıllı toparlanmıştı, yaylı çalgılardan gelen ses yumuşamıştı, ton güzelleşmişti ama, kusursuz bir beraberliğin, sağlam bir entonasyonun -hele nefesli çalgılarda-pek sözü edilemezdi. İlk konser, teknik kusurlar bir yanaasıl eserlerin yorumlanışı bakımından dikkati üstüne çekiyordu: Bruno Bogo, bütün bestecilerin üzerine değişik ışıklar düşürmeye bilhassa özenmiş gibi görünüyordu. Geleneğe karşı durmakla, müzik dünyasına elleri üzerine dikilip tersten bakmakla taze hava eseceğini, yapılan şeye "şahsi yorum" adının verileceğini sanan bütün şeflerin düştüğü hataya Bruno Bogo da düşmüştü Böylelikle programdaki eserler cansız birer nota kümesi olmaktan öteye geçemedi. Bilhassa' Beethoven'in Üçüncü Senfonisi beşerî yönünü bütün bütüne yitirmiş görünüyordu. Bruno Bogo bütün bestecileri sert, köşeli kalıpların içine dökmüştü ve eserlerin nefes alıp vermesini, kendi kurallarına göre akıp gitmesini engelliyordu.

Sona Kan
Usta parmaklar

Ankaralı dinleyicilerin, bu konsere bakıp İtalyan şef hakkında kesin bir karara varmaları herhalde doğru olmaz. Bruno Bogo belki önemli bir yorumcu değildir ama, Cumhurbaşkanlığı Orkestrasını bir öğretmen gibi titizlikle çalıştırmaktadır. Bu mevsim içinde orkestranın teknik seviyesini yükselteceğine muhakkak; gözüyle bakılabilir. Herhalde bir süvarinin cambazlık yapmadan Onca ata binmesini öğrenmesi şarttır ve yıllardan beri devamlı bir şeften mahrum kalmış olan Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının Bruna Bogo gibi bir çalıştırıcıya şiddetle ihtiyacı vardır.

SİNEMA

Filmler

"Kızgın Güneş"

1946'da "La Bataille du Rail . Demiryolu Savaşı" ile Cannes festivalinin jüri ve mizansen armağanım, 1947'de "Le Maudits - Lânetliler"le Cannes festivali polis ve serüven filmleri armağanını, 1951'de "Au - dela des Grilles - Firari Aşık"la en iyi yabancı film Oscar'ını, 1952'de "Jeux Interdits - Yasak Oyunlar'la Cannes ve Venedik festivali büyük armağanlarını ve 1956'da da "Gervaise - Sen Bir Melektin" ile Venedik festivalinde Uluslararası Sinema Ten kitçileri Armağanım kazanan Rene Clement, son filmi "Plein Soleil - Kız gın Güneş"de bu defa yine "Le Maudits"nin havasına dönmektedir. "Kızgın Güneş", bütünüyle polisiye bir olaya dayanmaktadır. Gerçekte de Patricia Highsmeth'in armağan kazanmış bir polis romanından Clement Ve Paul Gegauft tarafından sinemaya aktarılmıştır.

Olay iki genç delikanlı - Alain Delon ve Maurice Ronet- ile bir genç kız -Marie Laforet- arasında gelişmektedir. Gençlerden biri diğerini öldürür ve yerine geçer. Herşeyine -sevgilisi dahil- sahip olur. Sonunda da polis tarafından yakalanır. Clement'ın filminin konusu kısaca budur ve ilk bakışta "keskin" bir polisiye filmi havasım sürdürdüğü sanılır. Hikâyenin yüzeyinde kalmak, "Kızgın Güneş"i normal bir polisiye film niteliğinde rahatlıkla bırakabilirdi. Ama Clement, usta işçiliği ve yine usta işi senaryosunda dış olaylarla birlikte iç olaylara da gereken önemi vermekte ve filmini normalin üstüne çıkarmaktadır.

Clement önce kişilerini ele alıp işliyor: Bunlar iki genç adam ve bir genç kızdır. Gençlerden biri son derece zengin bir ailenin çocuğudur. Cebinde dolarları, dünyayı dilediği gibi gezip tozmaktadır. İkincisi ise birincinin yanında bir çeşit sığıntı, besleme durumundadır. Hakimiyet, sürekli bir şekilde birincinin elindedir. Birinci iyi yer, iyi giyinir, kotrası ve harcayacak bol parası vardır. İkinciyi de dış görünüşte samimi bir arkadaş gibi yanından ayırmamaktadır. Gerçekte onu yavaş yavaş dolduruğunun, kendisini ilerde öldürecek kadar kinlendirdiğinin farkında değildir. Ezer, dilediği işte kullanır, emir kulu haline getirir. İki ayrı çevreden gelmiş bu iki insanı birbirine bağlayan tek şey paradır. Paranın . gücünün ayakta tuttuğu sözde arkadaşlık, birincinin -Maurice Ronet oynamaktadır- aşırdıklarla dolu taşkınlıkları sonunda ikincinin -Alain Delon oynamaktadır- bilinçaltına işleyen öldürme fiili, giderek, gerçekleşme ortamına ulaşıyor ye ikinci, öldürme işini ustaca plânlıyor. Birinci, sevgilisiyle -bu plân gereğince- kavga ediyor ve gençkızı sahile çıkarıp bırakıyorlar, sonra yine kotra ile açılıyorlar. Açık denizde her ikisinin de maskeleri yüzlerinden iniyor. İkinci, hiç çekinmeden ve korkmadan birinciye öldürme plânını açıklıyor. Birinci, ikincinin aklında olmayan bazı aksamaları belirtiyor, Neticede onları da bir hale yola koyuyorlar ve İkinci, birinciyi öldürüp cesedini denize atıyor. Bundan sonrası kolaydır. İkincinin bütün bilinçaltı tutkuları dışarı uğruyor ve öldürmeden sonra her türlü açlığım giderme yoluna gidiyor. Birincinin elbiselerini giyiniyor, paralarım alıyor, pasaportunu değiştiriyor ve Philip Greenleaf oluveriyor.

"Kızgın Güneş", her türden seyirci için hazırlanmış iyi bir Clement filmidir. Hikâyesi, ilgiyi ayakta tutabilecek bir niteliğe sahiptir. Üstelik, sinemanın "yakışıklı çocuğu" Alain Delon, Clement'nin elinde insanı şaşırtan bir oyun da vermektedir.

Basın Şeref Divanının Tebliği

11 Ekim 1961 günü Prof. Dr. Naci Şensoy'un başkanlığında toplanan Basın Şeref Divanı aşağıdaki tebliğin umumi efkâra duyurulmasını kararlaştırmıştır.

1 — Adapazarında yayınlanan Sakarya gazetesi sahibinin Yeni Sabah'ın "Fısıltı" sütununda şahsı ve gazetesi hakkında asılsız ve küçük düşürücü yayın yapıldığı konusundaki şikâyeti incelenmiş bu iddianın doğruluğu anlaşılmıştır. Bahiskonusu sütunda ötedenberi Basın Ahlâk Yasasına aykırı yayınlar yapıldığını dikkate alan divanımız bu durumdan dolayı Yeni Sabah gazetesinin TAKBİH edilmesini kararlaştırmıştır.

2 — Milliyet gazetesinde Çetin Altan imzası ile "Böyle Konuşma Olmaz" başlığı altında yayınlanan yazıda şeref ve haysiyetlere karşı haksız ifadelere rastlandığından Basın Ahlâk Yasasının ikinci maddesinin (B) bendine aykırı bu durumdan dolayı bahiskonusu gazeteye İHTAR da bulunulmasına karar verilmiştir.

28 EKİME KADAR

TASARRUFLARINIZI İŞ BANKASINDA TOPLAYINIZ

BİR ÇEKİLİŞTE

TAM

18,589

TALİHLİ

İKRAMİYE KAZANACAK!

Çekiliş 29 Aralıkta

TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyeti

Faal - 2681 — 195

KÖYDE
ŞEHİRDE
HERYERDE HERZAMAN
ZİRAAT BANKASI
1863